

**TURUN
YLIOPISTO**

Miksi lapset eivät käy koulua?

Systemaattinen katsaus koulupoissaolotutkimuksesta oppilaan, koulun, kodin sekä
sidosryhmien näkökulmasta

Turun yliopisto, OKL Rauma
Kandidaatintutkielma
Kirjallisuuskatsaus

Tekijä
Iida Oksanen

26.4.2024
Rauma

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidatutkielma**Oppiaine:** Kasvatustiede, luokanopettajan tutkinto**Tekijä:** Iida Oksanen**Otsikko:** Miksi lapset eivät käy koulua? – Systemaattinen katsaus

koulupoissaolotutkimuksesta oppilaan, koulun, kodin sekä sidosryhmien näkökulmasta

Ohjaaja: KT, erikoistutkija Mikko Tiilikainen**Sivumäärä:** 37 sivua + 6 liite sivua**Päivämäärä:** 26.04.2024**Abstrakti**

Koulupoissaolojen taustalla on moninaisia syitä ja poissaoloista voi syntyä vakavia seurauksia. Tässä tutkielmassa tutkittiin millaisia tekijöitä kouluopoissaolojen taustalla on sekä millaisia lyhyt- ja/tai pitkäaikaisseurauksia koulupoissaoloilla on. Tutkielmassa selvitettiin myös, millaisia toimintamalleja poissaolojen ennaltaehkäisemiseksi on kehitetty. Tutkimus toteutettiin systemaattisena kirjallisuuskatsauksena, jonka hakuprosessin jälkeen tutkimuksessa hyödynnettiin 13 eri tutkimusartikkelia. Tulokset analysoitiin systemaattiselle kirjallisuuskatsaukselle tyypillisellä tavalla. Tutkimus perustuu tutkimusartikkeleista löydettyihin neljään merkittävämpään ja aineistossa eniten esiintyneeseen käsitteeseen koulupoissaolotyypeistä: koulukieltäytymiseen, kaikesta koulunkäynnistä kieltäytymiseen, lintsamiseen sekä koulupoissaoloihin. Koulupoissaoloja selittää moninaiset tekijät, kuten psyykkiset ja sosio-emotionaaliset haasteet sekä koulun ja kodin olosuhteet. Koulupoissaolot vaikuttavat merkittävästi oppilaan akateemiseen menestykseen, sosiaaliseen kehitykseen sekä mielenterveyteen aiheuttaen lyhyen ja pitkän aikavälin haittoja. Tutkimuksen mukaan koulupoissaolojen ennaltaehkäisy kiinnittyy vahvasti yksilöllisten ja ympäristötekijöiden tunnistamiseen, varhaiseen puuttumiseen sekä kokonaisvaltaisen avun tarjoamiseen. Koulupoissaolojen keskiössä onkin erilaiset sidosryhmät, kuten opettajat, vanhemmat ja terveydenhuollon ammattilaiset, joiden välinen monipuolinen yhteistyö on tehokkain toimenpide koulupoissaoloihin puuttumisessa ja niiden ehkäisyssä. Sidoryhmien välinen yhteistyö on myös erityisen tärkeää uusien toimintamallien kehittämisessä.

Avainsanat: koulupoissaolo, koulukieltäytyminen, lintsaminen, toimintamalli, ennaltaehkäisy, perusopetus

Sisällys

1	Johdanto	4
2	Teoriatausta.....	5
2.1	Koulupoissaolon määritelmiä.....	5
2.2	Koulupoissaolojen määrä suomessa	8
2.3	Koulupoissaolojen syitä	9
2.4	Koulukieltäytymisen kartoittaminen	9
2.5	Kouluun kiinnittyminen.....	10
3	Tutkimusasetelma	13
3.1	Tutkimuskysymys ja tutkimuksen tavoite	13
3.2	Tutkimusmenetelmä	13
3.3	Tutkimuksen systemaattinen hakuprosessi.....	13
3.4	Tutkimusaineiston analyysi.....	14
3.5	Etiikka.....	15
4	Tulokset.....	16
4.1	Koulupoissaolomuotojen taustatekijät	16
4.1.1	Oppilaisiin liittyvät tekijät.....	17
4.1.2	Kouluun liittyvät tekijät	18
4.1.3	Kotiin liittyvät tekijät.....	19
4.1.4	Taustatekijöiden yhteenveto	20
4.2	Koulupoissaolojen lyhyt- ja pitkäaikais seuraukset	20
4.3	Strategiat koulupoissaolojen ehkäisemiseksi.....	21
4.3.1	Koulupoissaolojen ehkäiseminen sidosryhmien näkökulmasta	22
4.3.2	Ennaltaehkäisyn strategioita	23
4.4	Tulosten koonti.....	26
5	Pohdinta	28
5.1	Hankkeiden panos koulupoissaolojen ennaltaehkäisevässä työssä.....	29
5.2	Tulevaisuuden suunta ja tutkimustarpeet	31
	Lähteet	32
	Liitteet.....	38

1 Johdanto

Koulupoissaolo on monimutkainen ongelma ja haastavasti määriteltävä käsite. Koulupoissaolot johtuvat monista erilaisista syistä, eikä niille ole yhtä ainoaa tekijää. Yksinkertaisimmillaan koulupoissaololla tarkoitetaan lapsen tai nuoren poissaoloa koulusta (Virtanen & Pelkonen 2023.) Koulusta pois jäämiselle on useita eri käsitteitä, joiden merkitys voi olla samankaltainen. Koulupoissaolo (*School absenteeism, School non-attendance*) terminä syntyi 1800-luvulla, kun Amerikassa ja Euroopassa säädettiin lakeja oppivelvollisuudesta. Oppivelvollisuus teki koulusta pois olemisen niin, sosiaalisesti kuin käyttäytymiseen heijastavaksi ongelmaksi, joka tuli ottaa vakavasti. Ensimmäiset aiheita tutkivat tutkijat, pääosin kasvatustieteen ja psykologian alaa harjoittavat, käyttivät tutkimusartikkeleissaan käsitteenä englanninkielistä sanaa *Truancy*, jolla suomen kielellä tarkoitetaan pinnaamista ja lintaamista. Lintaamisella tarkoitetaan luvatonta poissaoloa, johon ei ole vanhempien lupaa eivätkä he ole siitä tietoisia. Koulupoissaolot yhdistettiin suoraan muun muassa rikolliseen toimintaan, huonoon vanhemmuuteen sekä alhaiseen älykkyysosamäärään. Kun huomattiin osan poissaoloista, johtuvan rikollisen käyttäytymisen sijasta ahdistuneisuudesta ja masentuneisuudesta alettiin monimutkaista ongelmaa kutsumaan psyko-neuroottiseksi koulupoissaoloksi. Termi on myöhemmin muuttunut ja vakiintunut koulukieltäytymiseksi (*school refusal*), jolla tarkoitetaan koulusta kieltäytymistä emotionaalisen tai psykologisen syyn vuoksi (Birioukov 2016). Kaikesta koulunkäynnistä kieltäytyminen (*school refusal behavior*) on taas vakiintunut sateenvarjotermi, joka pitää sisällään lintaamisen, koulukieltäytymisen ja koulufobian. Koulufobiolla (*school phobia*) tarkoitetaan pelkoon perustuvaa poissaoloa. Lapset kuitenkin harvoin pelkäävät koulua, joten kyseisen termin käyttöä on tutkimuskirjallisuudessa vähennetty. (Kearney 2003.)

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla miksi lapset eivät käy koulua. Tarkoituksena on selvittää syitä koulupoissaolojen taustalla sekä niistä johtuvia lyhyt- ja pitkäaikaisseurauksia lapsen elämään. Lisäksi tavoitteena on selvittää, millaisia toimintamalleja koulupoissaolojen ennaltaehkäisemiseksi on kehitetty.

Aihetta on tärkeä tutkia, jotta löydetään kattavasti koulunkäyntihaluttomuuden syitä ja niiden seurauksia. Syitä on tärkeä kartoittaa niin oppilaan omasta näkökulmasta, koulussa oppilaan kanssa työskentelevien ammattilaisten, kodin ja perheen sekä sidosryhmien näkökulmasta. Näitä selvitettyä voidaan pureutua tarkemmin ja tehokkaammin koulunkäyntihaluttomuuden ja koulupoissaolojen ongelmakohtiin sekä selvittää kuinka ehkäistä koulupoissaolojen syntyä sekä väistämättä siitä muodostuvia seurauksia.

2 Teoriatausta

2.1 Koulupoissaolon määritelmiä

Koulupoissaolo on vaikeasti selitettävä ilmiö. Koulupoissaoloja tutkitaan monella eri alalla kasvatustieteen lisäksi, kuten psykologian, sosiaalitieteen, lääketieteen ja oikeustieteen alalla. Tutkimuksessa käytetty käsitteistö koskien koulupoissaoloja on monimuotoinen, laaja sekä kaikki englanninkieliset käsitteet eivät ole vakiintunut suomen kielelle, joka tuo haasteita niiden vertailevuuteen. (Virtanen & Pelkonen 2023, 95.) Virtanen ja Pelkonen (2023) on teoksessaan konsultoinut Kotimaisten kielten keskusta (KOTUS) sekä suomen kielen tutkijoita määritellesään koulupoissaolotyyppien englanninkielisten termien vastaavuutta suomen kieleen. Seuraavaksi esittelen kyseisen teoksen avulla teoriassa eniten esiintyneitä koulupoissaolotyyppisiä, jotka olen myös koonnut seuraavaan taulukkoon (Taulukko 1).

Taulukko 1. Koulupoissaolotyyppit (mukailtu Virtasen & Pelkosen 2023 kirjan käännösten mukaan. ks. s. 95)

Suomenkielinen termi(t)	Englannin kielinen termi(t)
Koulupoissaolo	School absenteeism, School non-attendance
Koulukieltäytyminen	<i>School refusal</i>
Kaikesta koulunkäynnistä kieltäytyminen	<i>School refusal behavior</i>
Pinnaaminen, Lintsaaminen	<i>Truancy</i>
Luvallinen poissaolo	<i>Excused/authorised absenteeism</i>
Luvaton poissaolo	<i>Unexcused/unauthorized absenteeism</i>
Ongelmallinen poissaolo	<i>Problematic absenteeism</i>
Ongelmaton poissaolo	<i>Nonproblematic absenteeism</i>
Akuutti poissaolo	<i>Acute absenteeism</i>
Krooninen poissaolo	<i>Chronic absenteeism</i>
Ensisijaisesti huoltajälhtöinen koulupoissaolo	<i>School withdrawal</i>
Ensisijaisesti koululähtöinen koulupoissaolo	<i>School exclusion</i>
Lapsilähtöinen poissaolo	<i>Child-motivated/child-condoned absenteeism</i>
Vanhempilähtöinen poissaolo	<i>Parent-motivated/parent-condoned absenteeism</i>

Koulukieltäytymisellä (*School refusal behavior*) tarkoitetaan kaikki lapsia, jotka kieltäytyvät menemästä kouluun tai heillä ilmenee vaikeuksia pysyä koko koulupäivän ajan koulussa (Kearney, 2002). Poissaolosten taustalla on erilaisista syistä ahdistuksesta aggressiivisuuteen. Poissaolosten syyt sekä pituudet voivat vaihdella hyvin paljon eri päivinä. (Virtanen & Pelkonen 2023, 97)

Luvallisia ja luvattomia poissaoloja (*Excused/authorised absenteeism and Unexcused/unauthorized absenteeism*) käytetään yleisimmin nopeaan luokitteluun Wilmassa, joilla määritetään poissaolon perusluonne. Tämä ei kuitenkaan avaa poissaolon todellisia syitä. (Virtanen & Pelkonen 2023, 96.) Luvallisella poissaololla tarkoitetaan perusteltuja vanhemman tai koulun hyväksymiä poissaoloja, esimerkiksi sairauden vuoksi. Niitä käytetään kuitenkin myös perheiden lomien tai harrastusten vuoksi. Luvattomalla poissaololla tarkoitetaan lapsen tietoista poissaoloa koulusta ilman vanhempien lupaa. (Birioukov 2016; Virtanen & Pelkonen 2023, 96.)

Ongelmattomalla poissaololla (*Nonproblematic absenteeism*) tarkoitetaan satunnaisia poissaoloja koulusta, jotka ovat vanhempien sekä koulun sallimaa. Tällaisista poissaoloista ei koidu haittaa lapselle. Poissaolot johtuvat esimerkiksi sairauksista ja ovat lyhytaikaisia itsestään korjautuvia tai pitkäaikaisia epänormaaleista olosuhteista, kuten kotikoulutuksesta johtuvia pitkäaikaispoissaoloja. (Kearney 2008; Virtanen & Pelkonen 2023, 96–97) Ongelmallisella poissaololla (*Problematic absenteeism*) tarkoitetaan sitä, jos oppilas on poissa koulusta vähintään 25 prosenttia kahden viikon ajan, oppilaalla on suuria vaikeuksia koulunkäynnissä kahden viikon ajan aiheuttaen haittoja rutiineihin sekä jos oppilas on poissa esimerkiksi 15 prosenttia koulupäivästä vähintään 10 päivää minkä tahansa 15 kouluviikon aikana. Kokonaiseksi koulupoissaolopäiväksi lasketaan sellaiset päivät, joista ollaan 25 prosenttia poissa. (Kearney 2008; Virtanen & Pelkonen 2023, 96–97.)

Akuutilla poissaololla (*Acute absenteeism*) tarkoitetaan runsaita poissaoloja, jotka kestävät vähemmän kuin lukuvuoden (2–52 viikkoa). Krooninen poissaolo (*Chronic absenteeism*) tarkoittaa runsaita poissaoloja, jotka kestävät vähintään yhden lukuvuoden (yli 52 viikkoa). Akuutti tai krooninen poissaolo on ongelmallista poissaoloa. Akuutin ja kroonisen poissaolon määritelmillä saadaan nopea kuva poissaolosten laajuudesta. (Kearney 2006; Virtanen & Pelkonen 2023, 98.)

Lapsilähtöisellä poissaololla (*Child-motivated/child-condoned absenteeism*) tarkoitetaan sitä, kun lapsi jää omasta halustaan pois opetuksesta. Syinä tälle käyttäytymiselle voi olla kouluun liittyvät negatiiviset tunteet (esimerkiksi ahdistus ja häiriökäyttäytyminen), kouluun liittyvien sosiaalisten tilanteiden välttäminen (esimerkiksi arviointitilaisuudet ja

ryhmätyöskentely), huomion hakeminen läheisiltä (esimerkiksi eroahdistus vanhemmasta) sekä palkitsevimpien tilanteiden hakeminen koulun ulkopuolelta (esimerkiksi myöhään nukkuminen ja tietokonepelien pelaaminen). (Kearney 2003; Virtanen & Pelkonen 2023, 98–99.)

Vanhempilähtöisellä poissaololla (*Parent-motivated/parent-condoned absenteeism*) tarkoitetaan sitä, kun vanhemmat omasta tahdostaan haluavat pitää lapsen pois koulusta (Heyne, Gren-Landell, Melvin, & Gentle-Genitty, 2019) esimerkiksi omana turvana ja apuna, fyysisen tai psyykkisen sairauden takia. Myös päihdeongelmat ja lapsen hyväksikäytön peittäminen voi olla syy vanhempilähtöiseen poissaoloon. Tällaiset poissaolot voivat myös johtua vanhemman liian vähäisestä kannustamisesta koulunkäyntiin tai luovuttamisesta koulunkäyntihaluttoman lapsen koulunkäynnin suhteen. Taustalla voi myös olla huoli lapsen kiusaamisesta, koulun sisäilmaongelmista tai opetuksen laadusta. Vanhempilähtöiseen poissaoloon kuuluu myös vanhemman hakemat lomat, jotka tapahtuvat opetuksen kanssa päällekkäin. Vanhempi lähtöistä poissaoloa on verrattuna muihin runsaasti ja usein se luokitellaan tarkoituksellisesti väärin sairauspoissaolojen alle luvattomien poissaolojen sijaan. (Virtanen & Pelkonen 2023, 101–102.)

Pinnaamisella eli lintaamisella (*Truancy*) tarkoitetaan luvattomia poissaoloja, jotka eivät perustu ahdistukseen. Lintsatessa lapsi on poissa koulusta osan koulupäivästä, kokonaisen koulupäivän tai oppilas viettää aikaa muualla kuin oppitunneilla, vaikka olisi koulussa. Lintaamiselle ei ole koulun henkilökunnan tai vanhempien lupaa ja poissaoloa yritetään salata. (Birioukov, A. 2016; Kearney 2008; Virtanen & Pelkonen 2023, 107–108.) Lintaamiseen liittyvät poissaolot voidaan yhdistää rikollisuuteen, akateemisiin ongelmiin sekä kodittomuuteen ja köyhyyteen (Kearney 2008).

Ensisijaisesti huoltajalähtöinen poissaolo (*School withdrawal*) tarkoittaa sellaista poissaoloa, josta vanhempi hyötyy. Tällaisessa poissaolotyypissä vanhemmat yrittävät pitää lapsen kotona (esimerkiksi taloudellisen hyödyn vuoksi, pienempien sisarusten hoitoavuksi tai henkiseksi tueksi) tai ponnistelevat liian vähän lapsen kouluun saamiseksi. Tällainen poissaolo on vanhemman hyväksymää. (Kearney, C. 2008; Virtanen & Pelkonen 2023, 110–111.)

Ensisijaisesti koululähtöisellä poissaololla (*School exclusion*) tarkoitetaan oppilaan poissulkemista koulusta, joka johtuu koulun tekemistä päätöksistä, esimerkiksi kurinpitoon tai resursseihin kohdentuen. Jos kurinpidollisia päätöksiä hyväksikäytetään rankaisumielessä ilman pätevää syytä ja koulun toimintasuunnitelman ulkopuolelta puhutaan ensisijaisesti koululähtöisestä poissaolosta. Tällaista poissaoloa voi olla myös sellainen, jossa oppilaan koulupäivää tai -viikkoa lyhennetään ilman virallisia päätöksiä. Esimerkiksi vanhempaa pyydetään hakemaan lapsi koulusta sen hetkisen resurssipulan takia tai oppilasta

pyydetään jättämään osallistumatta koulun retkelle helpottaakseen koulun työntekijöiden taakkaa. Ensisijaisesti koululähtöinen poissaolo voi olla määräaikaista (*suspension*) tai pysyvää (*expulsion*). (Heyne ym. 2019; Virtanen & Pelkonen 2023, 111–113.)

2.2 Koulupoissaolojen määrä suomessa

Suomessa ei ole kansallista rekisteriä, jonka avulla voitaisiin seurata koulupoissaoloja systemaattisesti. Tietoa sairauspoissaoloista ja lintaamisesta saadaan joka toinen vuosi toteutetusta kouluterveyskyselystä. Tämä tieto on ollut saatavilla muutamien vuosien ajan perusopetuksen luokilta 8. ja 9. Kysely toteutetaan erilaisena alakoulun luokilla 4. ja 5., ja poissaoloista siinä ei kysytä. Poissaolojen yleisyyttä kartoitetaan kyselyssä seuraavien kysymysten avulla ”Kuinka usein sinulla on ollut tämä”: ”Ennalta sovittuja poissaoloja (esim. perheen lomamatka, harrastus)” ”Luvattomia poissaoloja, lintaamista” ”Poissaoloja sairauden vuoksi” ”Myöhästymisiä” ”Poissaoloja muista syistä”. (Kouluterveyskysely 2023.) Seuraavaan kuvioon (Kuvio 1) olen koonnut vuoden 2023 kouluterveyskyselystä, mikä koulupoissaolon tyyppi poissaolon taustalla on ollut ja kuinka paljon kyseistä koulupoissaolotyyppiä on suomessa ollut kyseisenä vuonna.

Kuvio 1. Koulupoissaolojen määrä suomessa, koostettu Kouluterveyskyselyn 2023 mukaan

Vuoden 2023 kyselyssä poissaoloja sairauden vuoksi ilmeni 8.–9. luokkalaisilla vähintään 5,0 prosenttia viikoittain ja vähintään 38,1 prosenttia kuukausittain. Luvattomia poissaoloja esiintyi vähintään viikoittain 4,0 prosenttia ja kuukausittain vähintään 10,0 prosenttia. Ennalta sovittuja poissaoloja vähintään kuukausittain esiintyi 12,2 prosenttia. Poissaoloja muista syistä vähintään kuukausittain ilmeni 16,4 prosenttia. Myöhästymisiä vähintään viikoittain esiintyi 11,3 prosenttia ja vähintään kuukausittain esiintyi 22,4 prosenttia. (Kouluterveyskysely 2023.)

2.3 Koulupoissaolojen syitä

Koulupoissaolojen taustalla on aina jokin syy. Syyt voivat olla yksilö- ja ympäristötekijöistä johtuvia. Yksilöllisiin tekijöihin kuuluvat ikä, sukupuoli, sukupoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluminen, maahanmuuttajuus tai etninen tausta (äidinkieli eri kuin valtaväestöllä), päihteiden käyttö, terveyteen liittyvät tekijät (kuten astma), mielenterveysongelmat, ylipaino, somaattiset oireet, uni, persoonallisuuden piirteet, käytöshäiriöt, kehitykselliset neuropsykologiset häiriöt, motivaatio, kouluun kiintyminen, netin- ja sosiaalisen median käyttö sekä pelaaminen. Ympäristötekijät voidaan jakaa neljään kategoriaan; 1) perhe- ja vanhemmuustekijät, 2) vertaistekijät, 3) koulutekijät, 4) yhteisö- ja yhteiskuntatekijät. Perhe- ja vanhemmuustekijöihin lukeutuu sosioekonominen tausta, vanhemman tuki ja kouluun kiintyminen, negatiiviset kehityskulut perheessä, vanhemmuustyyli ja perheen koko. Vertaistekijöihin kuuluu vertaispaine sekä kiusaaminen ja yksinäisyys. Koulutekijöihin lukeutuu koulun yleinen ilmapiiri, opettajaoppilassuhteet, opetukseen liittyvät tekijät, luokalle jääminen sekä koulun tilat ja koko. Yhteisö- ja yhteiskuntatekijöihin kuuluu koulutusjärjestelmä, nuorisokulttuuri, saatavilla olevat resurssit ja koulun palvelut sekä naapurusto. (Virtanen & Pelkonen 2023, 124–148.)

Koulupoissaolojen syitä selitetään monesti eritavoin, riippuen kuka asiaa käsittelee. Esimerkiksi vanhemmat korostavat poissaolojen johtuvan pääasiallisesti koulusta ja koulun henkilökunta pitää kouluun liittyviä tekijöitä vähemmän oleellisina kuin muita tekijöitä. Olipa syy mikä tahansa poissaolot ovat haitallisia ja koulusta poissaoleminen saattaa olla lapsen arjen selviytymiskeino. Pitkäaikaiset koulupoissaolot eivät synny hetkessä, vaan ovat usein monen tekijän summa. Koulupoissaolojen juurisyytä on tämän takia vaikea tunnistaa. Vain juurisyyhyn puuttumalla voidaan koulupoissaoloja vähentää. (Virtanen & Pelkonen 2023, 149.)

2.4 Koulukieltäytymisen kartoittaminen

Koulupoissaolojen syiden selvittäminen ja niihin puuttuminen on jokaiselle oppilaalle yksilöllistä. Joskus syyt ovat helposti löydettävissä ja tukitoimet ovat nopeasti aloitettavissa. Kuitenkaan aina poissaolojen taustoja ei ole helppo kartoittaa. Poissaolosyiden selvittäminen on erityisen tärkeää, jotta voidaan käynnistää asianmukaiset tukitoimet sekä kohdistaa interventiot tarkoituksenmukaisesti. (Virtanen & Pelkonen 2023, 151.) Monisyisten tekijöiden kartoittamisen apukeinoksi on kehitetty erilaisia tutkimusperustaisia mittareita.

Kearney'n (1993) laatima koulupoissaolojen arviointiasteikko, SRAS-R – School Refusal Assessment Scale – Revived, on mittareista eniten ja pisimpään tutkittu. SRAS-R –

mittarin avulla selvitetään lapsilähtöisen poissaolon syitä toiminnallisten ulottuvuuksien avulla; kouluun liittyvien negatiivisten tunteiden välttäminen, epämiellyttäviltä tuntuvien sosiaalisten tilanteiden tai arviointitilanteiden välttäminen koulussa, läheiseltä huomion hakeminen ja koulun ulkopuolisten palkitsevien tilanteiden hakeminen. Mittarissa on 24 kysymystä, kuusi per ulottuvuus, ja se on tarkoitettu 6–17-vuotiaille. Lomakkeen täyttää niin lapsi kuin huoltajat. Lapsen ja huoltajan lomakkeet ovat hieman erilaiset. Mittarista saadut tulokset ilmaisevat sekä lapsen että vanhemman näkemyksen poissaoloon johtavista syistä. (Kearneyn 1993; Virtanen & Pelkonen 2023, 152–153.)

Knollmannin, Reissnerrin, & Hebebrandin (2019) laatima ISAP- International School Attendance Problems, SRAS-R:in lapsilähtöisen näkökulman lisäksi, huomioi perheeseen ja kouluympäristöön liittyviä tekijöitä. ISAP on tarkoitettu 8–19-vuotiaille. Tällä hetkellä pelkästään vanhemmille suunnattu Heynen ja kollegoiden (2019) laatima SNACK – School Non-Attendance Checklist on koulupoissaolojen tarkistuslista, jonka avulla huoltaja arvioi kuinka monta kokonaista tai osittaista päivää lapsi on ollut poissa koulusta ja mistä syystä neljän viikon ajalta. Lyhyen mittarin avulla pyritään kartoittamaan mistä poissaolotyypistä on kyse. (Knollmann, ym. 2019; Heyne, 2019; Virtanen, T. & Pelkonen, J. 2023, 155–156.)

Mittareita ei voida yksinään käyttää poissaolo tiedon lähteenä, vaan tärkeässä roolissa on myös lapsen käyttäytymisen havainnointi sekä lapsen lähiympäristön aikuisten haastattelu. (Virtanen, T. & Pelkonen, J. 2023, 152)

2.5 Kouluun kiinnittyminen

Kouluun kiinnittymisellä (*student/school engagement*) tarkoitetaan oppilaan aktiivista osallistumista ja sitoutumista niin koulun akateemiseen, kuin ei-akateemiseen toimintaan. Käsite kuvaa koulutuksen merkitystä oppilaan elämässä ja se ilmenee oppilaiden yhteytenä toisiinsa, koulun muihin aikuisiin sekä opiskeltavaan asiaan. Kouluun kiinnittyminen pitää sisällään sitoutumisen koulun tavoitteisiin ja omaan oppimiseen. (Fredricks, Blumenfeld & Paris 2004; Virtanen, T. & Pelkonen, J. 2023, 17–18.) Kiinnittyminen ilmenee esimerkiksi, ponnisteluna, sinnikkyytenä, keskittymisenä, tarkkaavaisuutena, kysymysten esittämisenä ja luokkakeskusteluihin osallistumisena. Siihen voi liittyä myös osallistumista koulun muuhun toimintaan, kuten urheiluun tai koulun hallinnollisiin tehtäviin (Fredricks ym. 2004). Kouluun kiinnittynyt oppilas kokee oppimisen miellyttäväksi, oppimisympäristön turvalliseksi ja panostaa niihin sekä omaan tulevaisuuteensa. Hyvin kouluun kiintynyt oppilas ei anna periksi

tilapäisen vaikeuden kohdatessa vaan on kykeneväinen ponnistelemaan sen yli. (Virtanen & Pelkonen 2023, 17–18.)

Kouluun kiinnittyminen ei ole pysyvä tila vaan on jatkuvassa muutoksessa kouluympäristön ja oppilaan välisessä vuorovaikutusprosessissa. Tätä käsitystä kiintymyksestä muovautuvana tekijänä kutsutaan tilannesidonnaiseksi kouluun kiintymykseksi. (Virtanen & Pelkonen 2023, 17–18, 25.)

Kiinnittyminen on moniulotteinen käsite, joka pitää sisällään toiminnallisen, kognitiivisen ja tunneperäisen ulottuvuuden (Fredricks ym. 2004; Virtanen & Pelkonen 2023, 17–18.) Tunneperäisellä kiinnittymisellä (*affective engagement*) tarkoitetaan oppilaan kokemia tunteita koskien oppimista, koulu ja ihmisiä siellä. Tunneperäinen kiintyminen liittyy yhteenkuuluvuuden tunteeseen sekä oppilaiden ja opettajien välisiin suhteisiin. (Fredricks ym. 2004; Virtanen & Pelkonen 2023, 21.) Tunneperäinen kiinnittyminen ilmenee oppilaan tyytyväisyytenä, innostuneisuutena ja ylpeytenä opiskella omassa koulussaan. Tunneperäisesti kiinnittynyt oppilas kokee olevansa hyväksytty ja arvostettu osa kouluyhteisöään. Tunneperäisesti kiinnittymättömän oppilaan ihmissuhteet ja oppiminen ei herätä positiivisia kokemuksia. Hän on tyytymätön ja ahdistunut sekä asenne opintoja kohtaan on kyynistynyt. (Virtanen & Pelkonen 2023, 21.)

Toiminnallisella kiinnittymisellä (*behavioral engagement*) tarkoitetaan oppilaan näkyvää toimintaa, kuten läsnäoloa, sinnikkyyttä, yritteliäisyyttä, aloitteellisuutta, suoriutumista koulu- ja kotitehtävissä, koulutarvikkeiden mukana pitämistä, osallistumista koulun ulkopuoliseen toimintaan sekä koulun sääntöjen ja normien noudattamista. (Fredricks ym. 2004; Virtanen & Pelkonen 2023, 20.) Huonosti toiminnallisesti kiinnittynyt oppilas on edellä mainitun vastakohta. Hän on passiivinen, vetäytyvä ja tarkkaamaton, eikä noudata koulun sääntöjä tai tulee paikalle ilman tarvikkeita. (Virtanen & Pelkonen 2023, 20.)

Kognitiivisella kiinnittymisellä (*cognitive engagement*) tarkoitetaan oppilaan panostusta opiskeluun pitkäjänteisesti, kuten halua oppia, opetuksellisten haasteiden vastaanottamista sekä koulutuksen pitämistä korkeassa arvossa (Virtanen & Pelkonen 2023, 20–21). Kognitiivinen kiinnittyminen liittyy oppimistoiminnassa käytettyihin aktiivisiin ja metakognitiivisiin strategioihin (Fredricks ym. 2004). Huonosti kognitiivisesti kiinnittynyt oppilas ei ponnistele oppiakseen, eikä koe koulutuksen merkitystä elämässään suureksi. Tämän seurauksena hänen oppimisstrategiansa eivät kehity tehokkaiksi sekä oppilaan omaan koulutukseen ja oppimiseen liittyvät tavoitteet ovat minimaalisia. (Virtanen & Pelkonen 2023, 20–21.)

Suomessa koulunkäyntiin kiinnittymisestä käytetään termiä koulunkäyntiin sitoutuminen, joka ei kuvaa tasapuolisesti kiinnittymisen muotoja. Sitoutuminen termissä kiinnittymisen tunneperäinen puoli jää kiinnittymisen toiminnallisen ja kognitiivisen puolen jalkoihin, eikä kuvaa ilmiötä yhtä monipuolisesti kuin kouluun kiinnittyminen. Lapsi voi olla sitoutunut koulunkäyntiin, mutta kokea samanaikaisesti negatiivisia tunteita koulua kohtaan. (Virtanen & Pelkonen 2023, 18.)

Koulupoissaoloihin puuttuminen on tärkeää ja myös perusopetuslaki siihen velvoittaa (Perusopetuslaki 947/2022 26§). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ilmaisee myös, että jokaisella koululla tulee olla toimintamalli, jonka perusteella poissaoloja ennaltaehkäistään, seurataan, niistä raportoidaan sekä niihin puututaan (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014: Sergejeff 2023b). Näitä erilaisia malleja pyritään yhtenäistämään toteuttamalla Opetushallituksen koordinoimaa sitouttavaa kouluyhteistyötä. (Sergejeff 2023a; Virtanen & Pelkonen 2023, 91).

3 Tutkimusasetelma

3.1 Tutkimuskysymys ja tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen tehtävä on selvittää tekijöitä koulupoissaolojen taustalla, koulupoissaolojen lyhyt- ja pitkäaikaisvaikutuksia sekä kartoittaa toimintamalleja, joita on kehitetty koulupoissaolojen ennaltaehkäisemiseksi. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä tekijät vaikuttavat koulupoissaoloihin?
2. Millaisia lyhyt- ja pitkäaikaisvaikutuksia koulupoissaoloilla on?
3. Millaisia toimintamalleja on kehitetty koulupoissaolojen ennaltaehkäisemiseksi?

3.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus on toteutettu systemaattisena kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsaus on tutkimustapa, jossa muodostetaan kokonaiskuva valitusta aihepiiristä jo olemassa olevaa alkuperäistutkimusta ja olennaista tietoa aihepiiristä yhdistämällä (Vilka 2023, 10.). Kirjallisuuskatsaus on siis tieteellinen artikkeli, joka tarjoaa yleiskatsauksen nykytietämyksestä valitusta aiheesta (Newman & Gough 2020). Tiivistetyn tiedon pohjalta muodostetaan keskeiset johtopäätökset ennalta määritettyyn tutkimuskysymykseen. Tutkimusmenetelmä on analyttinen ja sen avulla pyritään kartoittamaan jo olemassa oleva tieto ja siihen liittyvät tietoaukot. (Vilka 2023, 10.) Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on luoda kattava synteesi eli tiivistelmä laajasta aineistosta laadukkaana alkuperäistutkimuksen pohjalta, hyödyntäen tarkoituksenmukaista hakuprosessia. Erityisesti systemaattinen kirjallisuuskatsaus pyrkii luomaan tiivistettyä tietoa sekä osoittaa tiedon kehityksen muutosta ja sen suuntaa. (Vilka 2023, 24.) Zawacki-Richter ja kollegat (2020) määrittelevät systemaattiset katsaukset olemassa olevan tutkimuksen synteetiksi, jossa käytetään yksiselitteisiä, luotettavia ja tiukkoja tutkimusmenetelmiä (Newman & Gough 2020). Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen valitsin tutkimusmenetelmäksi, koska sen avulla pystyn kartoittamaan tarkoituksenmukaisen hakuprosessin avulla, mitä aiheesta on jo tutkittu.

3.3 Tutkimuksen systemaattinen hakuprosessi

Hakuprosessi toteutettiin tyypillisen systemaattisen kirjallisuuskatsauksen mukaan (Taulukko 2). Ensiksi valitsin teoriasta ilmi tulleista käsitteistä parhaiten ja monipuolisimmin omaa tutkimuskysymystä vastaavat käsitteet. Hakusanoina käytettiin *school refusal or school*

avoidance or school non-attendance or school absenteeism AND school absence or truancy or school attendance or school refusal. Hakusanat määriteltyä toteutin haun ERIC (Education Resource Information Center) tietokannasta. Valitsin tietokannan, koska se soveltuu hyvin kasvatustieteelliselle tutkimukselle. Hakulauseen sijoittaessa hakukoneeseen tulokseksi tuli 613 artikkelia. Tämän jälkeen rajasin hakua seuraavin kriteerein. Tulosten tuli olla englanninkielisiä, vertaisarvioituja, tieteellisiä julkaisuja (*academic journal*), julkaistu vuosina 2014–2024 sekä haut olivat rajattu perusopetukseen (*Elementary education & primary education*). Artikkelien tuli olla saatavilla kokonaisuudessaan.

Taulukko 2. Systemaattisen kirjallisuushaun prosessi

TIETO-KANTA	HAKULAUSE	TULOS	RAJAUK-SET	TULOS	HYVÄK-SYTYT OTSIKON JA TIIVIS-TELMÄN PERUS-TEELLA	LOPULLI-SESTI HY-VÄKSYTY T
ERIC	school refusal or school avoidance or school non-attendance or school absenteeism AND school absence or truancy or school attendance or school refusal	613	Englanti Vertaisarvi- oitu Academic journals 2014–2024 Elementary education, primary education Koko teksti saatavilla	43	13	13

Rajauksen jälkeen hakutulos tuotti 43 artikkelia. Artikkelit käytiin läpi otsikoiden ja tiivistelmien perusteella, joiden läpikäynnin jälkeen hyväksyttiin 13 artikkelia, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin. Artikkelien huolellisen läpikäynnin jälkeen lopullisesti tutkimukseen hyväksyttiin kaikki 13 artikkelia.

3.4 Tutkimusaineiston analyysi

Tulosten analysointi alkoi hyväksytyttyjen artikkelien läpikäymisellä. Jokainen artikkeli luettiin ja käännettiin. Artikkeleista keräsin tietoa vastaamaan tutkimuskysymyksiin käyttäen apuna seuraavia otsikoita jäsentelyssä: mitkä tekijät vaikuttavat koulupoissaoloihin, millaisia lyhyt- ja pitkäaikaisvaikutuksia koulupoissaoloilla on, millaisia toimintamalleja on kehitetty

koulupoissaolojen ennaltaehkäisemiseksi, artikkelin päätulokset sekä millaisia käsitteitä ja niiden määritelmiä koulupoissaoloille artikkeli antaa.

Artikkelit läpikäytyä muodostettiin taulukko (Liite 1), jossa numeroitiin artikkelit satunnaiseen järjestykseen. Järjestysnumeroilla viitataan artikkeleihin tuloksia käsitellessä tutkimuksen tulososiossa. Taulukossa ilmeni tekijä(t), julkaisuvuosi, hakukone ja artikkelin päätulos. Jokaisen artikkelin läpikäytyä ja edellisiin kysymyksiin niiden perusteella vastattua jaottelin tulokset tutkimuskysymyksiä vastaavan otsikoinnin alle. Tämän jälkeen yhdistin tietoa ja kirjoitin tulokset puhtaaksi hyödyntämällä edellisen taulukon järjestysnumeroita lähdeviitteenä. Tulosten analysointi perustettiin neljän merkittävemmän ja eniten tutkimusartikkeleissa esiintyvien käsitteiden pohjalta.

3.5 Etiikka

Tutkimus on toteutettu hyvää tieteellistä käytäntöä sekä systemaattisen kirjallisuuskatsauksen periaatteita noudattaen. Tutkimuksen teossa on edetty huolellisesti ja tulokset on kerrottu rehellisesti ja asianmukaisesti, noudattaen APA-lähdeviittauksia. Muiden tutkijoiden työ on huomioitu asianmukaisella tavalla. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23–26.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus noudattaa eettisiä periaatteita, sillä toisin kuin käytettyjen tutkimusartikkeleiden alkuperäiset tekijät, systemaattisen katsauksen laatijat eivät hanki tutkimukseen osallistuneilta syvästi henkilökohtaisia, arkaluonteisia tai luottamuksellisia tietoja (Harsh 2020).

4 Tulokset

4.1 Koulupoissaolomuotojen taustatekijät

Tulososiossa käsitellään ensimmäisenä syitä koulupoissaolojen taustalla ja yhdistetään ne tutkimusartikkeleissa neljään merkittävimpään ja eniten esiintyneeseen koulupoissaolotyyppiin (Taulukko 3): koulukieltäytymiseen, kaikesta koulunkäynnistä kieltäytymiseen, lintsaamiseen sekä koulupoissaoloihin. Tutkielman tulososiossa käytän selkeyden vuoksi edellä mainituista termeistä seuraavia lyhenteitä: Koulukieltäytyminen (SR), kaikesta koulunkäynnistä kieltäytymiseen (SRB), lintsaamiseen (T) sekä koulupoissaoloihin (SAB).

Taulukko 3. Tutkimusartikkeleissa käsitellyt koulupoissaolotyypit

Käsite	Esiintyvyys	Kokonaismäärä
Koulupoissaolo	(1) (3) (4) (5) (6) (7) (11) (13)	8
Koulukieltäytyminen	(1) (7) (8)	3
Kaikesta koulunkäynnistä kieltäytyminen	(1) (2) (3) (4) (7) (8) (10) (11)	8
Pinnaaminen, Lintsaminen	(1) (3) (12) (13)	4
Luvallinen poissaolo	(1) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (10) (11) (13)	11
Luvaton poissaolo	(2) (4) (5)	3
Ongelmallinen poissaolo	(2) (4) (5) (6) (13)	5
Ongelmaton poissaolo	(6) (7) (9) (11)	4
Akuutti poissaolo	(6)	1
Krooninen poissaolo	0	0
Ensisijaisesti huoltajalähtöinen koulupoissaolo	(2) (3) (4) (7) (12)	5
Ensisijaisesti koululähtöinenkoulupoissaolo	(3)	1
Lapsilähtöinen poissaolo	0	0
Vanhempilähtöinen poissaolo	(12)	1
Koulupoissaolo	0	0

Syyt käsitellään oppilaan, koulun ja kodin näkökulmasta. Kaikissa tutkimusartikkeleissa todetaan poissaolojen koulusta olevan monisyinen ongelma. Artikkeleissa korostetaan, että koulupoissaolojen syntyä edistää moninaiset tekijät eikä niiden syyksi voida kertoa yksittäisiä asioita. Kaikissa tutkimusartikkeleissa mainittiin yksilöllisiä, perhesuhteisiin sekä ympäristöön liittyviä tekijöitä. Useissa artikkeleissa mainittiin koulun oppimisympäristöön ja kulttuuriin liittyvät tekijät. Näistä mainittiin muun muassa oppimisympäristön houkuttelevuus, koulukulttuuri ja tuen puute.

4.1.1 Oppilaisiin liittyvät tekijät

Oppilaaseen liittyen yleisimpänä tekijänä tutkimusartikkeleissa koulupoissaolojen syyksi esiintyi psyykkiset, sosiaaliset ja emotionaaliset tekijät. Näihin lukeutuu ahdistuneisuus, masennus ja käytösongelmat (5, 6, 8, 9, 10, 11, 12). Corcoranin ja kollegoiden (2022) artikkelissa korostetaan, että tunneperäinen koulupoissaolo (*EBSNA – Emotionally Based School Non-Attendance*) olevan poissaolomuoto, joka johtuu tyypillisesti tunneperäisistä tekijöistä, kuten ahdistuksesta johtuvista vakavista vaikeuksista osallistua koulunkäyntiin. Tutkimuksessa korostetaan, että EBSNA:n laukaisevat tekijät voivat vaihdella kunkin lapsen kohdalla ajan mittaan. EBSNA ilmenee esimerkiksi vaikeutena kouluun lähtemisessä, tuntien välisissä siirtymissä sekä koulusta poistumisessa. (8) Myös kielteiset mielenterveysvaikutukset, kuten ahdistuneisuus on lisääntynyt kouluun paluuta kohtaan Covid-19 pandemian jälkeen. (8)

Tutkimusartikkeleiden perusteella yksilön sosiaaliset vaikeudet, jotka ilmenevät ristiriitaisina suhteina ikätovereihin ja opettajiin, heikko koulumenestys (5, 6, 8, 9), kiusaaminen, sosiaalinen eristäytyminen (1, 9), motivaatio kouluun kohtaan (7) sekä somaattiset vaivat (6, 7) ovat yhteydessä koulupoissaoloihin. Pjilin ja kollegoiden (2023) mukaan somaattiset vaivat esiintyivät epämääräisenä kipuna kehossa, jolle ei löydy selkeää fyysistä syytä. Muita tekijöitä ovat päällekkäiset mielenterveysongelmat, huono fyysinen terveys ja univaikeudet (12). Koulupoissaoloihin liittyvät muun ohella myös luvalliset lääketieteellisistä syistä syntyvät poissaolot, kuten flunssa. (6) Kuvio 2 sisältää yhteenvedon niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat yleisimmin oppilaslähtöiseen koulupoissaoloon.

Lomholt kollegoineen (2022) mainitsi artikkelissaan oppositionaalisella käyttäytymisellä (*oppositional behavior*) sekä korkeammilla käyttäytymisen tasoilla (*higher levels of conduct behavior*) havaittiin olevan yhteys lisääntyneisiin koulupoissaoloihin. Oppositionaalisella käyttäytymisellä tarkoitetaan käyttäytymismallia, joka ilmenee yksilön osoittamana jatkuvana uhmakkuutena, tottelemattomuutena ja vastarintana auktoriteetteja tai sääntöjä kohtaan. Sille on ominaista riitely, kieltäytyminen pyyntöjen tai ohjeiden noudattamisesta ja vastakkain asetteleva tai vihamielinen käyttäytyminen. Korkeammat käyttäytymisen tasot (*higher levels of conduct behavior*) viittaavat ulkoistavaan käyttäytymiseen, joka ilmenee aggressiivisuutena, sääntöjen rikkomisena ja häiritsevänä käyttäytymisenä. (11) Myös Munkhaugen kollegoinensa (2019) totesi artikkelissaan oppositionaalisen käyttäytymisen yhteyden koulupoissaoloihin. (12)

Psyykkiset ja sosio-emotionaaliset syyt löytyvät koulukieltäytymisen taustalta (SR) ja ne ilmenevät lapsen koulunkäyntivaikeuksina sekä vaikeuksina pysyä koulussa koko

päivän ajan (1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 12). Kaikesta koulunkäynnistä kieltäytyminen (SRB) ja Lintsaaminen (T) keskittyy erityisesti koulunkäynnistä kieltäytyvän lapsen toimintaan ja käyttäytymiseen. (8, 4, 6, 9, 10, 12). Kaikesta koulun käynnistä kieltäytyminen ilmenee myös mahdollisina myös koulukieltäytymisessä aiemmin käsiteltyinä fyysisinä oireina, kuten päänsärkyänä tai vatsakipuna. (2, 4, 6) Vaikka kaikesta koulunkäynnistä kieltäytymistä (SRB) ja koulukieltäytymistä (SR) käytettiin vaihtuvasti muutamassa artikkelissa (5,7,13) näillä koulunkäynnin laiminlyönnin muodolla on erilaiset piirteet ja ne olisi erotettava toisistaan. (1)

Nicholsin ja kollegoiden (2021) tutkimusartikkelin mukaan kaikesta koulunkäynnistä kieltäytymistä (SRB), lintsaamista (T) ja koulupoissaoloa (SAB) lisäävät ja poissaoloja suojaavat tekijät voidaan jakaa kuuteen eri kategoriaan. Yksilöön liittyvä kategoria on lapsen tai nuoren sisäiset muuttujat, esimerkiksi luottamuksen puute, temperamentti ja ikä. (3)

Koulupoissaolo (SAB) on yleisempi termi, joka kattaa kaikenlaisen koulusta poissaolon tai poissaolon koulusta riippumatta sen taustalla olevista syistä. (3, 6, 7, 8, 9, 12) Yhteenvedona voidaan todeta, että koulukieltäytyminen (SR) ja kaikesta koulunkäynnistä kieltäytyminen (SRB) keskittyvät nimenomaan psykologisista ja emotionaalisisista sekä käytöshäiriöistä johtuvaan koulunkäynnistä kieltäytymiseen, kun taas koulupoissaolo (SAB) ja lintsaaminen (T) kattavat laajemman koulunkäynnin laiminlyönnin kirjon, johon kuuluvat sekä tahalliset että tahattomat poissaolot (4, 6, 12)

Kehitysviiveiden yhteyttä koulupoissaoloihin Yhdysvalloissa tutkivan Stromberg ja hänen kollegoidensa (2020) artikkelin mukaan ennustavia tekijöitä ovat muun muassa kehitysvammaisuus, autismikirjon häiriö (ASD), tarkkaavaisuus- ja ylivilkkaushäiriö (ADD/ADHD), oppimisvaikeudet sekä puhe- ja kielihäiriöt. Myös Cunningham ja kollegat (2022) luetteli autismin koulupoissaoloja ennustavaksi tekijäksi (9).

Erilaisilla koulupoissaoloja kuvaavilla termeillä on erilaisia syitä ja niiden jaottelulla korostetaan koulupoissaolojen eri näkökohtia ja luodaan puitteet koulupoissaolojen monitahoisen ongelman ymmärtämiselle ja käsittelylle. (2, 4, 6, 8).

4.1.2 Koulukseen liittyvät tekijät

Havikin 2015 artikkelin mukaan koulukieltäytymistä (SR), lintsaamista (T) ja koulupoissaoloja ennustaviin (SAB) tekijöihin lukeutuu käsitykset opettajien luokanhallinnasta. (1) Myös kiusaamisen kohteeksi joutuminen (1, 12), kielteiset asenteet koulua kohtaan ja sosiaalinen eristäytyminen ovat kouluympäristöön liitettäviä syitä koulupoissaolojen taustalla. (7, 12) Cunninghamin ja kollegoiden (2022) artikkelissa korostetaan kouluun liittyvien tekijöiden

merkitystä koulunkäynnin laiminlyönnissä oppilaan oman ja kodin kontekstin lisäksi, jota koulutuksen ammattilaiset saattavat aliarvioida (9) Edelliseen liittyen koulupoissaoloja edistäviä tekijöitä ovat Ekstrandin (2015) mukaan muun muassa epämiellyttävä oppimiskonteksti, vähäinen työmäärä ja alhaiset suoritusstandardit sekä oppilaille stressaava liian nopea opetustahti. Lisäksi hän totesi, että oppilaat arvostavat sellaisia opettajia, joilla on korkeat odotukset oppilaista. (13)

Nicholsin ja hänen kollegoidensa (2021) tutkimusartikkelin mukaan kaikesta koulunkäynnistä kieltäytymistä (SRB), lintsamista (T) ja koulupoissaoloa (SAB) edistävät tekijät voidaan jakaa kuuteen eri kategoriaan. Näistä kouluympäristöön liittyvät kategoriat ovat: vertaisryhmiin liittyvät muuttajat, joka ilmenee esimerkiksi ajan viettämisenä sellaisten ikätovereiden kanssa, jotka eivät ole kiinnostuneita koulunkäynnistä, kouluilmapiiirimuuttajat, joka voi ilmetä esimerkiksi verkkokiusaamisena sekä ankarat kurinpitokäytännöt (3) Kuvio 2 sisältää yhteenvedon niistä kouluympäristön tekijöistä, jotka vaikuttavat yleisimmin koulupoissaoloihin.

4.1.3 Kotiin liittyvät tekijät

Kaikesta koulunkäynnistä kieltäytymistä, koulupoissaoloa ja lintsamista edistäviä tekijöitä ovat ympäristötekijät (9, 4, 5, 6, 12), kuten perheeseen liittyvät ongelmat (7) ja kotiympäristön haasteet. Näihin lukeutuu epäsäännölliset elämäntavat, puutteellinen vanhempien ja lapsen välinen vuorovaikutus, vanhempien valinnat ja osallistuminen koulunkäyntiin sekä vanhempien rajalliset taidot käsitellä koulunkäynnistä kieltäytymistä. Myös epäsäännöllisistä työaikatauluista johtuva vanhempien valvonnan puute, asunnottomuus, koulukuljetusongelmat, vanhempien päihteiden käyttö sekä lasten pahoinpitely ovat koulupoissaolojen taustalla (4, 5, 6, 12.) Myös vanhempien stressi sekä mielenterveysongelmat voivat olla syinä. (12) Pjilin ja kollegoiden (2023) mukaan edellä mainittuja syitä ilmenee, kun vanhemmilla on vaikeuksia lapsen kasvatuksessa ja perustarpeiden toteutumisessa, kuten tarvittavan unen ja ravinnon saannin turvaamisen lapselle. Myös tekijät, kuten alhainen sosioekonominen asema (9, 11, 12), yksinhuoltajuus, sukupuoli (miehillä suurempi riski), kuuluminen etniseen vähemmistöön, varhaiskasvatuksen ja kotiympäristön laatu sekä vanhempien alhainen koulutus ennustaa koulua käymättömyyttä. (12)

Nicholsin ja kollegoiden (2021) tutkimusartikkelin mukaan kaikesta koulunkäynnistä kieltäytymistä (SRB), lintsamista (T) ja koulupoissaoloa (SAB) edistävät tekijät voidaan jakaa kuuteen eri kategoriaan. Näistä kotiympäristöön liittyvät kategoriat ovat: vanhempien ja perheen muuttajat, jotka ilmenevät esimerkiksi perheen vuorovaikutusmalleissa,

köyhyys ja kodittomuus, joka ilmenee esimerkiksi vanhempien taloudellisista stressitekijöistä johtuvina haittoina ja saattaa johtaa esimerkiksi usein tapahtuviin koulusiirtoihin sekä yhteisölliset muuttajat, jotka voi ilmetä esimerkiksi vaarallisina asuinalueina. (3) Kuvio 2 sisältää yhteenvedon niistä kotiympäristön tekijöistä, jotka vaikuttavat yleisimmin koulupoissaoloihin.

4.1.4 Taustatekijöiden yhteenveto

Joissain artikkeleissa korostettiin tiettyjä tekijöitä, kuten ahdistusta tai koulukulttuuria enemmän kuin toisissa. Tämä johtui erilaisista tutkimusnäkökulmista ja painotuksista suhteessa koulunkäynnin laiminlyöntiin. Artikkelien mukaan koulukieltäytymisen (SR), kaikesta koulunkäynnistä kieltäytymisen (SRB), lintsauksen (T) ja koulupoissaolojen (SAB) taustalla on paljon monimutkaisia tekijöitä ja niiden ymmärtämiseen tarvitaan moniammatillista näkökulmaa. Näin pystytään huomioimaan yksilölliset, perhesuhde, koulu sekä muut ympäristöön liittyvät tekijät kattavasti. Tätä tarvitaan myös, jotta voidaan tehdä ennaltaehkäisyä tehokkailla interventioilla. (6) Artikkeleissa mainitaan myös, että koulupoissaolon (SAB) ja lintsauksen (T) erottaminen toisistaan on tärkeää, koska niillä on erilaiset piirteet ja taustalla olevat syyt koulunkäynnin laiminlyöntiin. (7)

4.2 Koulupoissaolojen lyhyt- ja pitkäaikaisseuraukset

Seuraavaksi käydään läpi tutkimusartikkeleissa ilmi tulleita seurauksia koulupoissaoloille. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus osoitti 12 käsitellyn tutkimusartikkelin toteavan koulupoissaoloilla olevan erilaisia lyhyt- ja/tai pitkäaikaisseurauksia. Toistuvalla tai pitkäaikaisella koulunkäynnin laiminlyönnillä ja koulupoissaoloilla voi olla kielteisiä lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia. (1, 2, 3, 5, 6, 7). Koulusta kieltäytyminen ja lintaaminen voi johtaa koulumenestyksen heikkenemiseen ja luoda negatiivisen kierteen, jota on vaikea katkaista. Tämä voi ilmetä esimerkiksi kouluarvosanojen laskuna ja vaikeutena nousta takaisin normaaliin opiskelutahtiin, opiskelun nopean etenemistahdin vuoksi. (2, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 13).

Lyhyellä aikavälillä koulupoissaolot ovat yhteydessä huonoon akateemiseen suoritukseen ja lisääntyneeseen koulupudokkuuden riskiin. (2, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 13) Lyhyellä aikavälillä seurauksia on myös menetetyt koulutusmahdollisuudet sekä kielteiset vaikutukset sosiaaliseen ja emotionaaliseen kehitykseen (5, 6, 7, 8, 10, 11), kuten kyky sitoutua sosiaalisesti ikätovereiden kanssa. (8, 9) Koulupoissaolot ovat lyhyellä aikavälillä yhteydessä lisääntyneisiin käyttäytymisongelmien riskeihin ja unioongelmiin. (10)

Koulunkäynnin laiminlyönnin pitkän aikavälin seuraukset voivat olla vakavia. Niihin voi kuulua koulunkäynnin keskeyttäminen, alhaisempi koulutustaso, työttömyys (1, 5, 6, 7, 9), sosiaalisen toimintakyvyn heikkeneminen, mielenterveysongelmat ja hyvinvointipalvelujen tarve (1, 7, 11, 13) sekä merkittävä vaikutus oppijan akateemisiin suorituksiin. (8, 10, 11) Koulutuksen katsotaan myös vaikuttavan yksilön terveyteen myöhemmin elämässä (2, 6), joka voi ilmetä kroonisina terveysongelmina, esimerkiksi diabeteksen ja liikalihavuuden lisääntyneenä riskinä sekä ennenaikaisena kuolemana. (2) On myös näyttöä siitä, että koulupoissaolot liittyvät rikolliseen käyttäytymiseen ja nuorisorikollisuuteen. (1, 5, 9, 13). Nuorisorikollisuus voi ilmetä Ekstrandin (2015) mukaan esimerkiksi jengiytymisenä. (1) Kuten lyhyellä aika välillä myös pitkällä aikavälillä koulupoissaolojen seurauksia voi olla oppilaiden emotionaaliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. (10, 11) Kuvio 2 sisältää yhteenvedon niistä lyhyt- ja/tai pitkäaikaisseurauksista, jotka syntyvät koulupoissaolojen seurauksena.

Yhdessä, Munkhaugen ja kollegoiden (2019), artikkelissa ei käsitelty mitään koulupoissaolojen lyhyt- ja/tai pitkäaikaisseurauksia. Voidaan kuitenkin olettaa, että koulupoissaolot voivat vaikuttaa kielteisesti artikkelissa käsiteltyjen autismin kirjon oppilaiden akateemiseen ja sosiaaliseen kasvuun, kuten yleensäkin lasten ja nuorten keskuudessa. (12)

4.3 Strategiat koulupoissaolojen ehkäisemiseksi

Koulupoissaolojen ehkäisemiseksi ehdotettiin monessa artikkelissa erilaisia toimintalinjoja ja strategioita. Sharpe ja kollegoiden (2023) sekä Corcoran ja hänen kollegoidensa (2022) mukaan on tärkeää, että opettajat ja koulut ymmärtävät mielenterveyden ja koulunkäynnin välisen yhteyden sekä kiinnittävät huomiota koulun suojaaviin tekijöihin sekä vertais- ja perhesuhteisiin. Tällä tavoin voidaan löytää ennakoivia ratkaisuja hyvinvoinnin ja koulunkäynnin ongelmiin.

Strategioissa keskeistä oli sekä henkilö- ja ympäristökeskeinen lähestymistapa yleisten ja kohdennettujen toimintatapojen kehittämiseksi. (7, 8) Henkilökeskeisessä lähestymistavassa keskitytään lapsen yksilöllisten tarpeiden ja ominaisuuksien ymmärtämiseen ja huomioon ottamiseen, kuten lapsen emotionaaliset ja käyttäytymisvaikeudet, lapsen sisäiset ja ulkoiset oireet sekä lapsen ainutlaatuiset kokemukset ja olosuhteet. Tällä lähestymistavalla pyritään räätälöimään interventiot vastaamaan kunkin lapsen erityistarpeita ottaen huomioon hänen vahvuutensa, heikkoutensa ja henkilökohtaiset olosuhteensa. Ympäristökeskeisessä lähestymistavassa tarkastellaan laajempaa kontekstia, jossa lapsi toimii, kuten kouluympäristöä, perhedynamiikkaa ja vertaissuhteita. Siinä

tunnustetaan, että nämä ulkoiset tekijät voivat vaikuttaa merkittävästi lapsen mielenterveyteen ja koulunkäyntiin. Tämän lähestymistavan tavoitteena on luoda tukeva ja hoitava ympäristö, joka edistää myönteistä mielenterveyttä ja vähentää koulunkäyntiongelmia. Siihen voi sisältyä toimenpiteitä, kuten opettajan ja oppilaan välisten suhteiden parantaminen, myönteisen luokkahuoneilmapiirin luominen ja kohdennetun mielenterveystuen tarjoaminen sekä lapselle että hänen perheelleen. Yhdistämällä sekä henkilö- että ympäristökeskeisiä prosesseja voidaan kehittää toimenpiteitä, jotka vastaavat lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja ottavat samalla huomioon laajemman toimintaympäristön. Tällainen kokonaisvaltainen lähestymistapa on todennäköisesti tehokkaampi keino vähentää mielenterveysongelmia ja parantaa lasten koulunkäyntituloksia. (7) Sharpe kollegoineen (2023) sekä Corcoran kollegoineen. (2022) korostaa tarvetta varhaisen puuttumisen strategioihin, joilla voidaan ehkäistä kroonisten poissaolojen syntymistä ja lieventää näitä haittavaikutuksia. (7, 8)

4.3.1 Koulupoissaolojen ehkäiseminen sidosryhmien näkökulmasta

Viimeiseksi vastataan tutkimuskysymykseen koulupoissaolojen ehkäisemisstrategioista sidosryhmien näkökulmasta. Sidoryhmillä tarkoitetaan tässä yhteydessä lapselle oleellisia ympäristön muita toimijoita eli tahoja, joiden kanssa lapsi on vuorovaikutuksessa. Toimijat pyrkivät vaikuttamaan lapsen toimintaan ja ympärillä oleviin muihin toimijoihin. Sidoryhmät voivat olla yksilöitä, ryhmiä tai organisaatioita (Tieteen termipankki 2024). Koulupoissaoloihin puuttumiseen osallistuvat monet sidoryhmät, kuten peruskoulun ammattilaiset, lasten ja nuorten terveydenhuollon lääkärit, koulunkäyntiavustajat ja vanhemmat. (6) Pjilin ja hänen kollegoidensa (2023) mukaan erityisesti eniten koulupoissaolojen yhteydessä työskentelevät sidoryhmät ovat sosiaalityöntekijät. Monimutkaisemmissa tapauksissa psykologit ja lastensuojelun ammattilaiset. (6)

Useassa artikkelissa ei nimenomaisesti mainita erityisiä toimintatapoja tai strategioita, joita on kehitetty poissaolojen ehkäisemiseksi. (1, 2, 10, 11, 12) Näissä artikkeleissa kuitenkin korostettiin kiusaamisen ehkäisemisen roolia ja luokanhallinnan epäsuoraa merkitystä kiusaamiseen sekä syrjinnän estämistä merkittävänä koulupoissaolojen vähentämistoimenpiteenä. (1) Yhdessä artikkelissa kerrottiin kehitysvammaisille lapsille ja heidän perheilleen räätälöityjen akateemisten ohjelmien ja resurssien tarvetta. Tutkimukset, jossa ei mainittu erityisiä strategioita koulupoissaolojen ehkäisemiseksi korostettiin tarvetta lisätutkimukselle, jotta voidaan tutkia tehokkaita toimintatapoja ja strategioita koulupoissaolojen ehkäisemiseksi. (1, 2)

Gonzálvezin ja hänen kollegoidensa (2020) artikkelissa ehdotetaan tilastollisten tekniikoiden käyttöä eri koulupoissaoloprofiilien tunnistamiseksi ja yksilöllisten interventioiden kehittämiseksi sekä lisätutkimuksia, joissa analysoidaan koulusta kieltäytymisen ja ahdistuksen välistä suhdetta käyttämällä erityisiä kouluahdistusta mittaavia asteikkoja ja määritetään muuttujien väliset syy-yhteydet pitkittäistutkimusten avulla. (10) Lomholtin ja hänen kollegoidensa (2022) artikkelissa mainitaan yksilöllisten, että kontekstisidonnaisten riskitekijöiden huomioon ottamisen tärkeys koulupoissaolojen ymmärtämisessä ja niihin puuttumisessa. Tunnistamalla ja puuttumalla taustalla oleviin riskitekijöihin voidaan toteuttaa toimenpiteitä koulunkäynnin edistämiseksi ja lasten poissaolojen vähentämiseksi (11)

Nicholsin ja hänen kollegoidensa (2021) sekä Pjilin ja hänen kollegoidensa (2023) mukaan koulunkäynninohjaajan rooli koulupoissaolojen ehkäisyssä voi olla merkittävä. (3, 6) Koulunkäynninohjaajien tehtävänä on palvella oppilaiden akateemisia, uraa koskevia ja sosio-emotionaalisia tarpeita. Säännöllinen koulunkäynti on ratkaisevan tärkeää akateemisen menestyksen kannalta, ja koulunkäynninohjaajilla on rooli koulusta kieltäytymistilanteiden ratkaisemisessa. Ratkaisuun voidaan hyödyntää interventioita, kuten kognitiivis-behavioraalisia ja mindfulness-tekniikoita, toiminnallisia käyttäytymisen arviointeja ja laatimalla positiivisen käyttäytymisen interventiosuunnitelmia. (3)

4.3.2 Ennaltaehkäisyn toimintamalleja

Artikkeleissa esiintyi useita koulupoissaolojen ennaltaehkäisyyn käytettyjä toimintamalleja. Kaksi artikkelia ehdotti moniportaisen tukijärjestelmän (*Multi-tiered System of Supports – MTSS*) toimintamallia poissaolojen ehkäisemiseksi. (3, 6) MTSS on moniportainen palvelurakenne, jolla edistetään laadukasta näyttöön perustuvaa opetusta ja käyttäytymisen tukemista. Siinä yhdistyvät kaksi mallia, RTI (*Response to Intervention*) ja PBIS (*Positive Behavior Interventions and Supports*), joiden avulla voidaan vastata oppilaiden akateemisiin ja käyttäytymiseen liittyviin tarpeisiin. Malli sisältää kolme tukitasoa. Tason 1 strategioissa keskitytään laadukkaaseen koulukokemuksen sekä myönteisen ja turvallisen kouluyhteisön luomiseen kaikille oppilaille. Tason 2 strategioilla keskitytään riskiryhmään kuuluviin oppilaisiin. Sellaisiin, jotka tarvitsevat hieman enemmän tukea kuin yleistuki tasolla 1. riskiryhmään voi usein kuulua ahdistuneita oppilaita tai sellaisia, joilla kokonaisia koulupäiviä puuttuu useita. Tason 3 tuet ovat intensiivisiä interventioita oppilaille, joilla on merkittäviä tuen tarpeita ja joilla voi olla käyttäytymishäiriöitä ja merkittävästi koulupoissaoloja. Strategiaan voi kuulua tiheä yhteydenpito oppilaan perheeseen, yksilöllisiä tapaamisia ja aikataulumuutoksia,

kuten lyhennettyjä päiviä. Nicholsin ja kollegoiden (2021) mukaan taso 1 kuuluu kaikille oppilaille. Tason 2 tukea saa noin 15 prosenttia oppilaista ja tason 3 tukea saa noin viisi prosenttia oppilaista. (3) MTSS- mallilla on merkitystä poissaolojen torjunnassa ja ehkäisemisessä. Tähän malliin kuuluu koulujen, vanhempien, oppilaiden ja terveydenhuollon ammattilaisten yhteistyö poissaolojen taustalla olevien syiden tunnistamiseksi ja niihin puuttumiseksi. Tutkimuksessa korostetaan tarvetta selkeisiin rooleihin ja vastuualueisiin poissaolojen käsittelyyn osallistuville sidosryhmille sekä jäsennellyn lähestymistavan käyttöönottoon ongelmallisten poissaolojen seuraamiseksi ja tunnistamiseksi. (6)

Hyvin samanlainen kuin edellinen MTSS-malli on varhaisten koulupoissaolojen ehkäisyohjelma (*Early Truancy Prevention Program*), johon sisältyy kaikki kolme puuttumisen reaktiomallin tasoa. ETPP:ssä keskitytään parantamaan koulunkäyntiä opettajien ja vanhempien välisellä viestinnällä, keskittymällä yksittäisiin oppilaisiin ja ohjaamalla kroonisesti poissaolevat oppilaat asiantuntijoiden luokse. Ohjelmaan sisältyy kaikki kolme interventiomallin tasoa: yleiset strategiat kaikille oppilaille, kohdennetut toimenpiteet riskiryhmään kuuluville oppilaille ja intensiiviset toimenpiteet kroonisesti poissa oleville oppilaille. ETPP on osoittautunut tehokkaaksi keinoksi vähentää poissaoloja ja parantaa vanhempien ja opettajien välistä viestintää. (5)

Kolmas samankaltainen strategia on Response to Intervention -malli, joka kuvaa erityisesti kolmiportaista palveluntarjontamallia, jossa on yleisiä, kohdennettuja ja intensiivisiä interventioita. Painopiste oli varhaisessa vaiheessa tapahtuvassa tunnistamisessa ja hoidossa sen sijaan, että keskityttäisiin pelkästään niihin oppilaisiin, joille on jo kertynyt paljon poissaoloja. Yleisissä, tason 1, strategioissa keskityttiin yleisiin kysymyksiin, kuten koulun ilmapiiriin, turvallisuuteen, terveyteen ja vanhempien osallistumiseen sekä jatkuvaan arviointiin. Arvioinnin avulla tunnistettiin oppilaat, joilla oli ilmenemässä ongelmia koulunkäynnissä. Tason 2 toimenpiteet kohdistuivat riskiryhmään kuuluviin oppilaisiin ja tason 3 toimenpiteet koskivat kroonisesti poissaolevien oppilaiden intensiivisiä toimenpiteitä. (5)

Lisäksi kognitiivis-behavioraalisia interventioita ja mindful awareness -strategioita suositellaan koulujen yhteydessä koulusta kieltäytyvän käyttäytymisen käsittelemiseksi. Kognitiivis-behavioraaliset interventiot ovat strategioita, jotka auttavat yksilöitä tunnistamaan ja ymmärtämään ajatuksiaan sekä tunteitaan ja sitä, miten nämä ajatukset vaikuttavat heidän käyttäytymiseensä. Näillä interventioilla pyritään muuttamaan kielteisiä ajatuksia ja käyttäytymistä opettamalla yksilöitä puuttumaan ajatusten tasolla. Mindfulness-pohjaiset strategiat puolestaan rohkaisevat yksilöitä tutkimaan ajatuksiaan, tunteitaan, kehon tuntemuksiaan, toimintaimpulsejaan ja kehittämään erilaista suhdetta niihin.

Mindfulness-pohjaiset interventiot sisältävät toimintoja, joita voidaan toteuttaa eri ympäristöissä ja jotka auttavat yksilöitä kehittämään tietoisuutta ja säätämään tunteitaan. (3)

Nicholsin ja hänen kollegoidensa (2021) artikkelissa tuli esille toiminnallinen käyttäytymisen arviointi (*Functional Behavior Assessment – FBA*) ja positiivisen käyttäytymisen interventiosuunnitelma (*Positive Behavior Intervention Plan – PBIP*). Toiminnallinen käyttäytymisen arviointi (*FBA*) on prosessi, jota käytetään oppilaan käyttäytymisen tarkempaan analysointiin ja käyttäytymisen taustalla olevan toiminnon tai tarkoituksen määrittämiseen. Siinä kerätään tietoa käyttäytymisestä edeltävästä, itse käyttäytymisestä ja sen seurauksista. FBA:n tulosten perusteella laaditaan positiivisen käyttäytymisen interventiosuunnitelma (*PBIP*), jonka tarkoituksena on puuttua ongelmakäyttäytymiseen sekä tarjota strategioita ja tukea positiivisen käyttäytymisen edistämiseksi.

Nicholsin ja kollegoiden (2021) artikkeli nosti myös esille koulusta kieltäytymisen arviointiasteikon (*School Refusal Assessment Scale – SRAS-R*), joka on arviointiväline, joka on suunniteltu auttamaan koulusta kieltäytymisen ensisijaisen tehtävän määrittämisessä. Siitä on versio, jonka lapsi täyttää ja jonka vanhemmat/huoltajat täyttävät. SRAS-R on yksinkertainen ja käyttäjäystävällinen arviointi, jota koulunkäynninohjaajat ja muu kouluhenkilökunta voivat käyttää kerätäkseen tietoa koulusta kieltäytymisen erityisistä käyttäytymistavoista ja toiminnoista. (3)

Cook kollegoineen (2017) kertoi artikkelissaan Check & Connect -interventiomallista, joka edistää oppilaiden sitoutumista ja vähentää poissaoloja. Ohjelma on monivuotinen ja useista osatekijöistä koostuva interventio, jonka tavoitteena on parantaa niiden yläasteen ja lukion oppilaiden koulunkäyntiä, joilla on ollut kroonisia poissaoloja. Siihen kuuluu maksullinen ohjaaja, joka viettää aikaa oppilaan kanssa, järjestelmällinen läsnäoloseuranta, yksilöllinen puuttuminen tarvittaessa sekä tehostettu yhteydenpito kodin ja koulun välillä. Ohjelma on osoittautunut menestyksekkääksi keinoksi parantaa koulunkäyntiä erityisesti niiden oppilaiden kohdalla, joilla on aiempina vuosina ollut ongelmia koulunkäynnissä. Kuitenkaan julkisissa kouluissa tehdyssä laajemmassa satunnaistetussa tutkimuksessa ei havaittu, että ohjelma olisi vaikuttanut koulunkäyntiin. (5)

Lee ja hänen kollegansa (2020) artikkelissa mainitaan, että Amerikan 43 osavaltiossa koulupoissaoloja koskevat lait edellyttävät, että koulujen on erotettava toisistaan luvattomat ja luvalliset poissaolot. Osavaltioiden laeissa hahmotellaan erilaisia toimenpiteitä, joihin koulujen, piirikuntien syyttäjänvirastojen, lastensuojelupalvelujen sekä perhe- ja nuoriso-oikeusjärjestelmien on ryhdyttävä luvattomien poissaolojen vuoksi. Tällaisia

toimenpiteitä ovat esimerkiksi koulunkäyntisopimukset, sosiaalipalvelujen tai tapauskohtaisen ohjauksen välittäminen ja joissakin tapauksissa hakemuksen jättäminen nuorisotuomioistuimelle koulunkäynnin laiminlyönnistä. (4)

Artikkeleissa korostetaan yksilöllisen lähestymistavan merkitystä poissaolojen ehkäisemisessä ja nopean kouluun paluun edistämisessä. Niissä ehdotetaan, että koulunkäynnistä kieltäytymiseen puuttuminen mahdollistetaan koulunkäyntiongelmien varhaisella tunnistamisella ja poissaoloihin puuttumalla. (7, 8) Myös tehokas kodin ja koulun välinen viestintä, toiminnallinen lähestymistapa, muun ammatillisen tuen saaminen ja myönteisten ihmissuhteiden vaaliminen strategioina poissaolojen ehkäisemiseksi mainitaan (8, 9). Ylipäätään riittävät resurssit koulupoissaolojen ehkäisemiseksi on tärkeää. (9)

Corcoran ja kollegoiden (2022) artikkelin tärkeimmät tulokset korostavat yksilöllisen tuen, tehokkaan viestinnän ja varhaisen puuttumisen tarvetta. Artikkelissa ehdotetaan, että moniammatilliseen yhteistyöhön perustuva lähestymistapa, johon osallistuvat muun muassa vanhemmat, koulun henkilökunta ja koulupsykologit on ratkaisevan tärkeä, jotta koulusta kieltäytyneiden lasten koulunkäynti onnistuisi. (8)

Ekstrand (2015) korostaa tarvetta muuttaa näkökulmaa yksilöllisiin ominaisuuksiin keskittymisestä koulun ja yhteisön vastuuseen luvattomien poissaolojen ehkäisemisessä. Tämä tarkoittaa sitä, että interventioita ja strategioita olisi toteutettava eri tasoilla, kuten valtion tasolla, kouluorganisaatiossa ja yhteisössä. Siinä korostetaan myös myönteisen kouluilmapiirin luomisen, aikuisten kanssa solmitun yhteydenpidon ja oppilaiden keskeisten taitojen kehittämisen merkitystä koulunkäynnin edistämiseksi. (Ekstrand, B. 2015). Jokaisessa artikkelissa korostettiin tarvetta lisätutkimukselle aiheesta toimivien strategioiden määrittelemiseksi. (1–13) Kuviossa 2 on koottu yhteen edellä mainittuja ennaltaehkäisyn toimintamalleja.

4.4 Tulosten koonti

Lopuksi kokosin yhteen tutkimusartikkeleista löytyneet syyt, seuraukset ja ennaltaehkäisyn toimintamallit yhtenäiseen kuvioon (Kuvio 2). Kuviossa luetellaan tutkimusartikkeleista löytyneet tulokset. Ensimmäisessä laatikossa luetellaan syitä koulupoissaolojen taustalla. Syyt käsitellään oppilaan, koulun ja kodin näkökulmasta. Tämän jälkeen, seuraavassa laatikossa esitetään syistä johtuvia seurauksia. Seurauksia tarkastellaan niin lyhyellä, kuin pitkällä aikavälillä. Seurauksien jälkeen kolmannessa laatikossa esitetään ennaltaehkäiseviä toimintamalleja, joiden avulla pyritään välttämään koulupoissaoloista johtuvia seurauksia.

SYYT		
OPPILAS	KOULU	KOTI
<ul style="list-style-type: none"> - Psykkiset ja sosio-emotionaaliset tekijät, kuten ahdistus ja masennus - Päällekkäiset mielenterveysongelmat - Käytöshäiriöt - Somaattiset oireet - Sosiaalisen kanssakäymisen haasteet - Univaikeudet - Huono fyysisen terveys 	<ul style="list-style-type: none"> - Opettajan huono luokanhallinta - Kiusaaminen - Kouluilmapiiri - Opiskeluolosuhteet - Opettajien asettamat odotukset 	<ul style="list-style-type: none"> - Sosioekonominen tausta - Perheen ja kotiympäristön haasteet, kuten epäsäännölliset elämäntavat - Valvonnan puute - Vanhempien kasvatukselliset haasteet - Vanhempien päihteiden käyttö ja lasten pahoinpitely

SEURAUKSET	
LYHYT AIKAVÄLI	PITKÄ AIKAVÄLI
<ul style="list-style-type: none"> - Huono akateeminen suorituskky - Lisääntynyt koulupudokkuuden riski - Menetettyt koulutusmahdollisuudet - Kielteiset vaikutukset sosio-emotionaaliseen kehitykseen - Lisääntyneet käyttäytymis- ja uniongelmat 	<ul style="list-style-type: none"> - Koulunkäynnin keskeyttäminen - Alhaisempi koulutustaso - Työttömyys - Sosiaalisen toimintakyvyn heikkeneminen - Mielenterveysongelmat - Hyvinvointipalveluiden tarve - Merkittävä vaikutus akateemisiin suorituksiin - Terveysongelmat - Nuorisorikollisuus - Vaikutukset sosio-emotionaaliseen kehitykseen

ENNALTAEHKÄISEMISEN TOIMINTAMALLIT
<ul style="list-style-type: none"> - Opettajien ja koulujen ymmärrys mielenterveyden ja koulunkäynnin yhteydestä - Huomio koulun suojaaviin tekijöihin sekä vertais- ja perhesuhteisiin - Henkilö- ja ympäristökeskeiset lähestymistavat - Varhaisen puuttumisen strategiat kroonisten poissaolojen ehkäisemiseksi - Koulunkäynninohjaajat - MTSS, RTI, PBIS, ETPP, FBA, PBIP ja Check & Connect - mallit

Kuvio 2. Koulupoissaolojen syiden, seurauksien ja ennaltaehkäisevien toimintamallien koonti

Kuviossa on nuoli, joka osoittaa ennaltaehkäisevistä toimintamalleista syiden ja seurauksien väliin. Nuolella kuvataan, kuinka näitä tutkimusartikkeleissa esiin tulleita ennaltaehkäiseviä toimintamalleja hyödyntämällä voidaan estää koulupoissaoloista johtuvien seurauksien syntyminen, osittain tai kokonaan, kun ne kohdistetaan ajoissa tunnistettuihin poissaoloihin johtaviin syihin.

5 Pohdinta

Tutkimuksessa tarkasteltiin koulupoissaoloja oppilaan, koulun, kodin ja sidosryhmien näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia syitä erilaisten koulupoissaolojen taustalta löytyy ja millaisia lyhyt- ja/tai pitkäaikaisia seurauksia koulupoissaoloilla on. Tutkimuksessa selvitettiin myös, millaisia toimintamalleja koulupoissaolojen ennaltaehkäisemiseksi on kehitetty. Tutkimuksessa hyödynnettiin aineistossa esiintyvistä käsitteistä neljää merkittävämpää ja eniten esiintynyttä käsitettä, jotka olivat koulukieltäytyminen, kaikesta koulunkäynnistä kieltäytyminen, lintsaminen sekä koulupoissaolot.

Tutkimuksessa löydettiin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla useita syitä koulupoissaolojen taustalta, koskien yksilöllisiä sekä ympäristöön liittyviä tekijöitä. Poissaolojen syyt kohdistuivat yksilön tasolla psyykkisiin ja sosio-emotionaalisiin tekijöihin, kuten, ahdistukseen, sosiaalisen kanssakäymisen haasteisiin sekä käytöshäiriöihin. Kouluympäristöstä löytyviä syitä löytyi heikot sosiaaliset suhteet ikätovereihin, kiusaaminen sekä sosiaalinen eristäytyminen. Kotona koulupoissaoloihin vaikuttavia syitä tutkimusartikkeleiden mukaan oli kotiympäristön haasteet, kuten huono sosioekonominen asema sekä perustarpeiden hylkääminen.

Koulupoissaolojen kielteisiä vaikutuksia tutkimusartikkelien mukaan on monenlaisia. Lyhyellä aikavälillä poissaolot voivat johtaa huonoon akateemiseen menestykseen, sosiaalisten taitojen heikkenemiseen sekä käytösongelmiin. Pidemmällä aikavälillä koulupoissaolot todettiin lisäävän koulupudokkuuden riskiä. Myös negatiivisia vaikutuksia terveyteen tunnistettiin sekä alttius rikolliseen käyttäytymiseen kasvoi.

Koulupoissaolojen ennaltaehkäisemiseksi on kehitetty erilaisia toimintamalleja. Tutkimusartikkeleissa korostettiin tarvetta moniammatilliseen lähestymistapaan, jolloin mahdollistetaan oppilaan yksilöllinen huomiointi hänen omassa oppimisympäristössään. Koulupoissaolojen hallinnassa merkittävänä strategiana nähtiin varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisevien toimien hyödyntäminen. Erityisen tärkeää tehokkaiden toimintamallien kehittämisessä on sidosryhmien välinen tiivis yhteistyö ja tiedon jakaminen.

Vaikka tutkimusartikkeleista on löydetty jo paljon yhteneväisyyksiä, tarvitaan edelleen paljon lisätutkimusta taustatekijöistä ja niiden välisistä erilaisista keskinäisistä suhteista, jotta voimme ymmärtää koulupoissaoloihin liittyvien tekijöiden välisiä monimutkaisia suhteita, joiden pohjalta voidaan kehittää tehokkaampia interventiostrategioita. Voidaan todeta, että koulupoissaolot ovat monimutkainen ongelma ja sen ymmärtämiseen,

ehkäisemiseen ja hallintaan tarvitaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Tällainen toteutuu parhaiten moniammatillisessa yhteistyössä erilaisten sidosryhmien kanssa.

Tutkimusartikkeleissa esille tulleet mallit, kuten moniportaisen tuen järjestelmä (MTSS), varhaisten koulupoissaolojen ehkäisyohjelma (ETPP), Response to intervention (RTI) mallit sekä Suomessa käytössä oleva kolmiportaisen tuen malli ovat monella tavalla hyvin samankaltaisia keskenään. Kaikki mallit ovat rakenteita, jotka tarjoavat systemaattista ja porrastettua tukea oppilaiden omien tarpeiden mukaan. Mallit korostavat varhaisen tunnistamisen ja interventioiden merkitystä oppilaiden menestyksen ja hyvinvoinnin tukemisessa. MTSS ja kolmiportaisen tuen malli ovat käytännössä sama asia eli yleisempi viitekehys, joka kattaa laajemman systemaattisen ja porrastetun tukitoimien kirjon oppimisen, käyttäytymisen ja sosiaalisen kehityksen tukemiselle. Näiden nimitykset ovat erilaiset perustuen, missä maassa niitä käytetään, mutta peruseriaatteet ja tavoitteet ovat samankaltaiset. ETPP on erityisesti suunnattu koulupoissaolojen ennaltaehkäisyyn sekä varhaiseen puuttumiseen ja RTI keskittyy oppimisen vaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen ja interventioihin. Kaikki nämä mallit perustuvat tieteelliseen näyttöön ja korostavat ennaltaehkäisevän työn tärkeyttä, varhaista interventiota, datan keräämistä sekä järjestelmällistä seuranta oppilaiden edistymisen arvioinniksi. Mallit jakavat eri nimet ja painotukset, mutta niillä on yhteinen tavoite tuen tarjoamisesta oppilaiden menestyksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi.

5.1 Hankkeiden panos koulupoissaolojen ennaltaehkäisevässä työssä

Sitouttava koulu yhteistyö on opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoima hanke, jonka toteuttamiseen osallistui laaja kirjo erilaisia opetukseen osallisia tahoja, kuten opetusalan ammattilaiset, opetuksen järjestäjät, koulut, opettajat, oppilashuollon ammattilaiset, huoltajat sekä erilaiset sidosryhmät. Sitouttava koulu yhteistyö on lähestymistapa, joka pyrkii vahvistamaan koulu yhteisön yhteisöllisyyttä ja oppilaiden sitoutumista kouluun. Hankeen tavoitteena on koulupoissaolojen ennaltaehkäiseminen ja niihin varhainen puuttuminen, kehittämällä rakenteita, käytäntöjä ja toimintamalleja oppilaiden hyvinvoinnin, koulukiinnittymisen ja läsnäolon tueksi. Keskeistä on monialainen yhteistyö, jolla varmistetaan yhtenäinen lähestymistapa eri kouluissa. (Markkanen ja Pusa 2023.) Hankkeesta luodun käsikirjan tarkoituksena on keskeisimpien käsitteiden määrittelemine ja kansallisiin suuntaviivoja antaminen opetuksen järjestäjien poissaoloihin puuttumisen toimintamalleille (Sergejeff 2023a). Hankeen ansiosta esimerkiksi lainsäädäntöä muutettiin

sellaiseksi, että opetuksen järjestäjällä on 01.08.2023 alkaen velvollisuus ennaltaehkäistä, seurata ja puuttua suunnitelmallisesti poissaoloihin. Kansallinen suosituksen avulla pyritään myös yhdenmukaistamaan poissaolojen seuranta antamalla yhdenmukainen luokitus poissaoloista. (Markkanen ja Pusa 2023.)

Yhteisöllisen ja sitouttavan kouluyhteistyön mallia on lähtenyt pilotoimaan ja vakiinnuttamaan, muun muassa Opetus- ja kulttuuriministeriön avustuksen avulla, esimerkiksi Turun kaupunki toteuttamallaan YSIKYMPPI JA YSIKYMPPI II hankkeellaan 2021–2023, sillä tarve koulunkäyntiin sitouttavan koulukulttuurin ja pysyvien tukitoimien kehittämiseen on suuri. Ysikymppi projekti toteutettiin 5–9 luokkalaisiin oppilaisiin, joiden kouluihin on tarjottu erilaisia ennaltaehkäisevän työn välineitä, kuten kouluvalmentajia. Kouluvalmentajien tehtävänä on olla läsnä lapselle koulussa sekä matalan kynnyksen avun lähde. Kouluvalmentaja mahdollistaa jokaiselle oppilaalle mahdollisuuden koulunkäyntiin sekä auttaa poissaolijoita kiinnittymään kouluun takaisin. Kouluvalmentajat tekevät myös etsivää työtä, jonka avulla pyritään kartoittamaan hiljaisia ja syrjäytyviä lapsia, jotka putoavat yleensä tarvitsemiensa tukitoimien ulkopuolelle. Ysikymppi projektin aikana kehitetään ja kokeillaan kouluun sitouttavan arjen käytäntöjä sekä kehitetään malli moniammatillisen työn tiivistymiseksi koulun, kunnallisten ja kolmannen sektorin toimijoiden välille. Projektin tavoitteena on, että oppilaiden kokemat ongelmat tunnistetaan varhaisessa vaiheessa ja ohjataan oppilaita palveluiden piiriin, jolloin ongelmat eivät kasaannu. Projektin tavoitteena on luoda Ennaltaehkäisevän työn työkalupakki yhteisten toimintatapojen koonniksi. Ysikymppi II aikana vakiinnutettiin edellä mainittuja toimintamalleja. (Turun kaupunki 2023a: Turun kaupunki 2023b.)

Viimeaikaiset hankkeet, niiden pilotointi ja vakiinnuttaminen on selkeä indikaatio yhteiskunnan heräämisestä koulupoissaolojen vakavuuteen sekä niiden ennaltaehkäisyn tärkeyteen. Tämä näkyy kansallisten toimien käynnistymisenä yhteisen haasteen ratkaisemiseksi nuortemme hyväksi. Tällaiset hankkeet osoittavat, että oppilaiden sitouttaminen ja kiinnittäminen kouluun sekä kouluyhteisöjen hyvinvointiin ovat ensisijaisen tärkeitä asioita ja edellä mainitut hankkeet tarjoavat käytännön ratkaisuja sitoutumisen ongelmiin. On rohkaisevaa nähdä, tutkimuksissa myös todetun, monialaisen yhteistyön todellisen hyödyntämisen kokonaisvaltaisia ratkaisuja etsiessä. Oppilaiden moninaiset tarpeet ja tilanteet huomioidaan niin koulujen, kuntien kuin kolmannen sektorin voimin. Tärkeää on jatkaa näiden arviointia ja kehittämistä, jotta kerättyä tietoa ja kokemuksia voidaan hyödyntää laajemmin kansallisella tasolla. Näin voidaan varmistaa, että kaikki oppilaat saavat tarvitsemansa tuen sekä turvallisen ja kannustavan kouluympäristön.

5.2 Tulevaisuuden suunta ja tutkimustarpeet

Tutkimuksen tulokset antavat arvokasta tietoa niin lasten kanssa työskenteleville eri sidosryhmille kuin vanhemmille koulupoissaolojen syistä, seurauksista ja ehkäisemisstrategioista. Tutkimuksen tulokset voivat auttaa esimerkiksi opettajia ymmärtämään poissaolojen juurisyitä paremmin ja käsittelemään ongelmaa paremmin omassa työssään. Tulokset tarjoavat myös opettajille keinoja, miten tunnistaa ja puuttua oppilaiden poissaoloihin tehokkaasti, esimerkiksi havainnoimalla oppilaan yksilölliset tarpeet. Tarpeet havaittua opettaja osaa tutkimuksen perusteella tarjota oppilaalle tukea ja erilaisia resursseja sekä ymmärrystä lähteä työstämään ongelmaa moniammatillisessa yhteistyössä. Näiden toimien avulla voidaan vähentää poissaoloja ja parantaa oppimistuloksia.

Jatkotutkimusta aiheesta olisi merkittävää tehdä esimerkiksi tiettyjen poissaoloihin vaikuttavien tekijöiden vaikutuksesta. Laajempaa laadullista tutkimusta tulisi tehdä oppilaiden henkilökohtaisista kokemuksista, jotta voidaan luoda syvempää ymmärrystä lasten omista kokemuksista koulupoissaoloihin johtavista syistä. Myös interventioiden tehokkuutta olisi hyvä arvioida erilaisissa koulu- ja kulttuuriympäristöissä, esimerkiksi kuinka eri kulttuuriset, sosiaaliset ja koulutusjärjestelmälliset erot eri maiden välillä vaikuttavat koulupoissaoloihin. Lisäksi koulupoissaolojen pitkäaikaisvaikutusten tutkiminen oppilaiden myöhemmässä elämässä, kuten terveyden ja sosiaalisen elämän tasolla sekä ammatillisessa menestyksessä avaisi ilmiön laajempia seurauksia myös yhteiskunnan tasolla. Näin voitaisiin pohtia myös yhteiskunnalle lankeavista taloudellisista vaikutuksista ja millaisia strategioita niiden ehkäisemiseksi voidaan kehittää.

Lähteet

*tutkimusaineistoon sisältyvät artikkelit on osoitettu luettelossa asteriskilla

Birioukov, A. (2016). Beyond the excused/unexcused absence binary: Classifying absenteeism through a voluntary/involuntary absence framework. *Educational Review*, 68(3), 340–357. <https://doi.org/10.1080/00131911.2015.1090400>

* Cook, P. J., Dodge, K. A., Gifford, E. J., & Schulting, A. B. (2017). A New Program to Prevent Primary School Absenteeism: Results of a Pilot Study in Five Schools. *Grantee Submission*, 82. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1016/j.chilyouth.2017.09.017>

* Corcoran, S., Bond, C., & Knox, L. (2022). Emotionally Based School Non-Attendance: Two Successful Returns to School Following Lockdown. *Educational Psychology in Practice*, 38(1), 75–88. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1080/02667363.2022.2033958>

* Cunningham, A., Harvey, K., & Waite, P. (2022). School Staffs' Experiences of Supporting Children with School Attendance Difficulties in Primary School: *A Qualitative Study*. *Emotional & Behavioral Difficulties*, 27(1), 72–87. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1080/13632752.2022.2067704>

* Ekstrand, B. (2015). What It Takes to Keep Children in School: A Research Review. *Educational Review*, 67(4), 459–482. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1080/00131911.2015.1008406>

ePressi (2021). Välineitä Kouluopissaoloihin Puuttumiseen Ja Ennaltaehkäisevään Työhön. Luettu 19.4.2024. <https://www.epressi.com/tiedotteet/koulutus/valineita-kouluopissaoloihin-puuttumiseen-ja-ennaltaehkaisevaan-tyohon.html>

- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School Engagement: Potential of the Concept, State of the Evidence. *In Review of Educational Research* 74(1), 59–109). <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/https://www.aera.net/publications/?id=319>
- * González, C., Inglés, C. J., Fernández-Sogorb, A., Sanmartín, R., Vicent, M., & García-Fernández, J. M. (2020). Profiles Derived from the School Refusal Assessment Scale-Revised and Its Relationship to Anxiety. *Educational Psychology*, 40(6), 767–780. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1080/01443410.2018.1530734>
- Harsh, S. (2020) Ethical Considerations of Conducting Systematic Reviews in Educational Research. Teoksessa Zawacki-Richter, O., Kerres, M., Bedenlier, S., Bond, M., & Buntins, K. (toim.). *Systematic Reviews in Educational Research: Methodology, Perspectives and Application* (1st ed.). Wiesbaden: Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-3-658-27602-7>
- * Havik, T., Bru, E., & Ertesvåg, S. K. (2015). School Factors Associated with School Refusal- and Truancy-Related Reasons for School Non-Attendance. *Social Psychology of Education: An International Journal*, 18(2), 221–240. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1007/s11218-015-9293-y>
- Heyne, D., Gren-Landell, M., Melvin, G., & Gentle-Genitty, C. (2019). Differentiation between school attendance problems: Why and how? *Cognitive and Behavioral Practice*, 26(1), 8–34. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1016/j.cbpra.2018.03.006>
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., & Sinivuori, E. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15., uudistettu painos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Kearney, C. A. (1993). Measuring the Function of School Refusal Behavior: The School Refusal Assessment Scale. *Journal of Clinical Child Psychology*, 22(1), 85–96. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp2201_9

- Kearney, C. A. (2002). Identifying the function of school refusal behavior: A revision of the School Refusal Assessment Scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 24(4), 235–245. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1023/A:1020774932043>
- Kearney, C. A. (2003). Bridging the gap among professionals who address youths with school absenteeism: Overview and suggestions for consensus. *Professional Psychology: Research and Practice*, 34(1), 57–65. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.34.1.57>
- Kearney, C. A. (2006). Confirmatory Factor Analysis of the School Refusal Assessment Scale-Revised: Child and Parent Versions. *Journal of Psychopathology & Behavioral Assessment*, 28(3), 139–144. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1007/s10862-005-9005-6>
- Kearney, C. A. (2008). School absenteeism and school refusal behavior in youth: A contemporary review. *Clinical Psychology Review*, 28(3), 451–471. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1016/j.cpr.2007.07.012>
- Knollmann, M., Reissner, V., & Hebebrand, J. (2019). Towards a comprehensive assessment of school absenteeism: Development and initial validation of the Inventory of School Attendance Problems. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 28(3), 399–414. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1007/s00787-018-1204-2>
- Kouluterveyskysely 2023. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyntulokset>
- Laki perusopetuslain 26 §:n muuttamisesta. (947/2022) Annettu Helsingissä 25.11.2022. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220947>

- * Lee, W. F., McNeely, C. A., Rosenbaum, J. E., Alemu, B., & Renner, L. M. (2020). Can Court Diversion Improve School Attendance among Elementary Students? Evidence from Five School Districts. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 13(4), 625–651. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1080/19345747.2020.1760976>
- * Lomholt, J. J., Arendt, J. N., Bolvig, I., & Thastum, M. (2022). Children with School Absenteeism: Comparing Risk Factors Individually and in Domains. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 66(3), 411–426. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1080/00313831.2020.1869085>
- Markkanen, E. L. & Pusa A. M. (2023). Sitouttavan kouluyhteistyön arviointi: arvioinnin loppuraportti. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 20:2023. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_2023_0.pdf
- * Munkhaugen, E. K., Torske, T., Gjevik, E., Naerland, T., Pripp, A. H., & Diseth, T. H. (2019). Individual Characteristics of Students with Autism Spectrum Disorders and School Refusal Behavior. *Autism: The International Journal of Research and Practice*, 23(2), 413–423. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1177/1362361317748619>
- Newman, M. & Gough, D. (2020) Systematic Reviews in Educational Research: Methodology, Perspectives and Application. Teoksessa Zawacki-Richter, O., Kerres, M., Bedenlier, S., Bond, M., & Buntins, K. (toim.). *Systematic Reviews in Educational Research: Methodology, Perspectives and Application* (1st ed.). Wiesbaden: Springer Nature. <https://doi.org/10.1007/978-3-658-27602-7>
- * Nichols, L. M., Mueller, S., & Donisthorpe, K. (2021). School Refusal in a Multi-Tiered System of Supports Model: Cognitive-Behavioral and Mindfulness Interventions. *Journal of School Counseling*, 19(2). <https://search-ebSCOhost-com.ezproxy.utu.fi/login.aspx?direct=true&db=eric&AN=EJ1290176&site=ehost-live&scope=site>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96.

Opetushallitus.

* Pijl, E. K., Vanneste, Y. T. M., Feron, F. J. M., Mathijssen, J. J. P., & de Rijk, A. E. (2023). Stakeholder Perspectives on Primary School Pupils and Sickness Absence -- Exploring Opportunities and Challenges. *Educational Review*, 75(6), 1131–1149. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1080/00131911.2021.1984212>

Sergejeff, J. (2023a). Luku 1 Johdanto. Teoksessa Sergejeff, J. (toim.) (2023). *Yhteisellä koulutiellä: Käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2023:27. Helsinki. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-924-0>

Sergejeff, J. (2023b). Luku 5.1 Lainsäädäntö velvoittaa ennaltaehkäisyyn sekä suunnitelmalliseen seurantaan ja puuttumiseen. Teoksessa Sergejeff, J. (toim.). *Yhteisellä koulutiellä: Käsikirja perusopetuksen oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2023:27. Helsinki. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-924-0>

* Sharpe, J., Bunting, B., & Heary, C. (2023). A Latent Class Analysis of Mental Health Symptoms in Primary School Children: Exploring Associations with School Attendance Problems. *School Mental Health*, 15(4), 1128–1144. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1007/s12310-023-09610-0>

* Stromberg, M. H., Rubtsova, A., Sales, J., & McGee, R. (2022). Impact of Developmental Disability on Frequent School Absenteeism in US Children Aged 6 to 17 Years: National Survey of Children's Health, 2016 to 2017. *Journal of School Health*, 92(7), 681–691. <https://doi.org/10.1111/josh.13168>

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2023. Kouluterveyskysely 2023. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyntulokset#alueittain>

Tieteen termipankki 12.4.2024: Kasvatustieteet: sidosryhmä.

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kasvatustieteet:sidosryhmä>

Turun kaupunki (2023a). Ysikymppi - Yhteisöllisen Ja Sitouttavan Koulu yhteistyön Mallien Vakiinnuttaminen (01/2022–12/2023). Turku.fi.

<https://www.turku.fi/projekti/ysikymppi-yhteisollisen-ja-sitouttavan-koulu-yhteistyon-mallien-pilotointi> Luettu 19.4.2024.

Turun kaupunki (2023b). Ysikymppi - Yhteisöllisen Ja Sitouttavan Koulu yhteistyön Mallien Pilotointi (05/2021–07/2023). Turku.fi.

<https://www.turku.fi/projekti/ysikymppi-2-yhteisollisen-ja-sitouttavan-koulu-yhteistyon-mallien-vakiinnuttaminen> Luettu 19.4.2024

Vilkka, H. (2023). *Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina*.

Helsinki: Art House.

Virtanen, T., & Pelkonen, J. (2023). *Poissa porukasta: vahvista kouluun kiinnittymistä ja puutu poissaoloihin*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Liitteet

Liite 1. Systemaattisen kirjallisuushaun tulokset

	Tekijä(t)	Julkaisu- vuosi	Artikkeli	Hakukone	Päätulos
1.	Havik, T., Bru, E., & Ertesvåg, S. K.	2015	School Factors Associated with School Refusal- and Truancy-Related Reasons for School Non-Attendance	ERIC	Artikkelin tärkeimpiin tuloksiin kuuluvat huonojen koulusuhteiden ja koulusta kieltäytymisen välinen yhteys sekä opettajien luokanhallinnan mahdollinen rooli kiusaamisen ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemisessä. Tutkimuksessa korostetaan myös tarvetta tehdä ero kaikesta koulunkäynnistä kieltäytymisen (SRB) ja lintaamisen (T) välillä, sillä niillä on erilaiset ominaisuudet ja tausta motiivit. Kaiken kaikkiaan artikkelissa korostetaan, että on tärkeää ymmärtää eri tekijöitä, jotka edistävät koulunkäynnin laiminlyöntiä, ja tällaisen käyttäytymisen mahdollisia seurauksia.
2.	Stromberg, M. H., Rubtsova, A., Sales, J., & McGee, R.	2022	Impact of Developmental Disability on Frequent School Absenteeism in US Children Aged 6 to 17 Years: National Survey of Children's Health, 2016 to 2017	ERIC	Kehitysvammaisten lasten poissaolojen määrät ovat korkeammat kuin niiden lasten, joilla ei ole kehitysvammaisuutta. Poissaolojen todennäköinen määrä vaihtelee kehitysvammaisuudesta ja sen vakavuudesta riippuen. Tutkimuksessa korostetaan, että tarvitaan räätälöityjä toimia, joilla edistetään säännöllistä koulunkäyntiä ja lievennetään usein esiintyvien poissaolojen vaikutusta kehitysvammaisten lasten koulutukseen.

3.	Nichols, L. M., Mueller, S., & Donisthorpe, K.	2021	School Refusal in a Multi- Tiered System of Supports Model: Cognitive- Behavioral and Mind- fulness In- terven- tions	ERIC	Artikkelissa korostetaan, että koulukieltäytyminen on monimutkainen ongelma, joka edellyttää yhteistyötä perheiden ja koulun henkilökunnan välillä. Ennaltaehkäisyä pidetään parhaana keinona puuttua koulukieltäytymiseen. Ponnistelut turvallisten ja osallistavien koulujen luomiseksi ovat ratkaisevan tärkeitä. Kognitiivis-behavioraaliset interventiot ja tietoisuusstrategiat ovat tehokkaita koulukieltäytymiseen puuttumisessa. Koulunkäynninohjajilla on tärkeä rooli ennaltaehkäisystrategioiden puolustamisessa ja eri sidosryhmien välisen yhteistyön koordinoinnissa.
4.	Lee, W. F., McNeely, C. A., Rosenbaum, J. E., Alemu, B., & Renner, L. M.	2020	Can Court Diversion Improve School At- tendance among El- ementary Students? Evidence from Five School Districts. Journal of Research on Educa- tional Ef- fective- ness	ERIC	Tutkimuksessa ei havaittu merkittävää tehokkuutta tuomioistuimen toteuttamalla koulupoissaolotoimilla pitkällä aikavälillä peruskouluissa. Tämä viittaa siihen, että tuomioistuinten ohjausstrategiat eivät välttämättä lisää koulunkäyntiä perinteiseen lähestymistapaan verrattuna.
5.	Cook, P. J., Dodge, K. A., Gifford, E. J., & Schulting, A. B.	2017	A New Program to Prevent Primary School Absentee- ism: Re- sults of a Pilot Study in	ERIC	Artikkelissa tuodaan esiin tekijöitä, jotka vaikuttavat kaikesta koulunkäynnistä kieltäytymiseen, lintsaamiseen ja koulupoissaoloihin. Näihin kuuluu muun muassa demografiset tekijät, kotiympäristö, käyttäytymisongelmat ja vanhempien osallistuminen. Artikkelissa

			Five Schools. Grantee Submission		korostetaan näiden ongelmien lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia akateemiseen, sosiaaliseen ja emotionaaliseen kehitykseen. Artikkelissa käsitellään myös erilaisia toimintatapoja ja strategioita, kuten varhaista koulupoissaolojen ehkäisyohjelmaa (ETPP) ja Check & Connect -interventiota, joita on kehitetty poissaolojen ehkäisemiseksi ja oppilaiden sitoutumisen parantamiseksi.
6.	Pijl, E. K., Van-neste, Y. T. M., Feron, F. J. M., Mathijssen, J. J. P., & de Rijk, A. E.	2023	Stakeholder Perspectives on Primary School Pupils and Sickness Absence -- Exploring Opportunities and Challenges.	ERIC	Artikkelissa tarkastellaan alakoululaisten koulupoissaolojen käsittelyyn osallistuvien sidosryhmien näkökulmia, kokemuksia ja parannusehdotuksia. Tutkimuksessa korostetaan koulupoissaolojen monimutkaisuutta ja moni syisyyttä sekä sidosryhmien (stakeholders) välisen yhteistyön tarvetta poissaolojen vähentämiseksi. Tuloksissa korostetaan järjestelmällisen lähestymistavan merkitystä, mukaan lukien koulupoissaolojen seuranta, ongelmallisten poissaolojen tunnistaminen ja ratkaisujen räätälöinti yksittäisen lapsen mukaan. Tutkimuksessa korostetaan myös ennaltaehkäisyn ja varhaisen puuttumisen merkitystä perusopetuksessa poissaolojen ja niiden seurausten käsittelemiseksi.
7.	Sharpe, J., Bunting, B., & Heary, C.	2023	A Latent Class Analysis of Mental Health Symptoms in Primary School	ERIC	Artikkelissa korostetaan, että on tärkeää erottaa toisistaan koulunkäynnin välttäminen (School avoidance) ja lintsaminen (Truancy) ja suositellaan varhaisen havaitsemisen ja puuttumisen strategioita kroonisten pois-

			Children: Exploring Associa- tions with School At- tendance Problems		saolojen vähentämiseksi. Artikkelissa ehdotetaan systeemisten ja analyttisten lähestymistapojen yhdistämistä koulunkäyntiongelmiiin ja korostetaan koulujen roolia koulun ja perheen myönteisen sitoutumisen edistämässä.
8.	Corcoran, S., Bond, C., & Knox, L.	2022	Emotion- ally Based School Non-At- tendance: Two Suc- cessful Returns to School Following Lock- down.	ERIC	Artikkelissa tutkitaan, kuinka lapset, jotka ovat kokeneet emotionaalisesti perusteltua koulupoissaoloa (EBSNA) ovat onnistuneet jatkamaan koulunkäyntiä ja kokeneet onnistumista koulunkäynnissä. Tutkimustulokset korostavat yksilöllisen tuen, tehokkaan kodin ja koulun välisen viestinnän, toiminnallisen lähestymistavan, muiden ammattilaisten tuen saamisen, myönteisten suhteiden vaalimisen ja käytännön harjoittajien säännöllisen käytännön reflektoinnin merkitystä koulunkäynnin onnistumisen jatkamisen tärkeimpinä edistäjinä.
9.	Cunningham, A., Harvey, K., & Waite, P.	2022	School Staffs' Ex- periences of Sup- porting Children with School At- tendance Difficul- ties in Pri- mary School: A Qualita- tive Study. Emotional & Behav- ioral Diffi- culties,	ERIC	Artikkelissa tarkastellaan alakoulun henkilökunnan näkökulmia ja kokemuksia koulunkäyntivaikeuksista kärsivien lasten tukemisesta. Osallistujat pitävät koulunkäynnin laiminlyöntiä monitahoisena ongelmana, jolla voi olla merkittäviä kielteisiä vaikutuksia. He tunnistavat useita lapseen, perheeseen ja kouluun/opetukseen liittyviä tekijöitä, jotka voivat edistää ja ylläpitää koulunkäyntivaikeuksia. Osallistujat korostavat ennaltaehkäisyä ja vanhempien, koulun henkilökunnan ja muiden tahojen välisen yhteistyön merkitystä lasten

					säännöllisen koulunkäynnin tukemisessa.
10	González, C., Inglés, C. J., Fernández-Sogorb, A., Sanmartín, R., Vincent, M., & García-Fernández, J. M.	2020	Profiles Derived from the School Refusal Assessment Scale-Revised and Its Relationship to Anxiety	ERIC	Kearneyn ja Silvermanin (1993) ehdottaman funktionaalisen mallin perusteella voidaan tunnistaa erilaisia koulusta kieltäytymisen profiileja esimerkiksi ahdistuksen ja kaikesta koulunkäynnistä kieltäytymisen väliset yhteydet. Tutkimuksessa korostetaan, että on tärkeää ottaa huomioon useita syitä, jotka voivat johtaa koulusta kieltäytymiseen, ja että tarvitaan näihin profiileihin perustuvia yksilöllisiä interventioita. Siinä korostetaan myös lisätutkimusten merkitystä näiden tulosten validoimiseksi ja laajentamiseksi eri kulttuurisissa yhteyksissä ja ikäryhmissä.
11	Lomholt, J. J., Arendt, J. N., Bolvig, I., & Thastum, M.	2022	Children with School Absenteeism: Comparing Risk Factors Individually and in Domains.	ERIC	Tulokset korostavat, että on tärkeää erottaa toisistaan yksittäiset riskitekijät ja riskitekijöiden osa-alueet koulu-poissaolojen ennustamisessa. Opettajan ilmoittamalla psykologisilla ongelmilla todettiin olevan suurin ennustusvoima, kun taas kouluun liittyvillä tekijöillä oli pienin ennustusvoima. Tutkimuksessa korostetaan monimuuttuja-analyysin ja sekä yksilöllisten että kontekstisidonnaisten riskitekijöiden huomioon ottamisen tarvetta koulupoissaolojen ymmärtämisessä.
12	Munkhaugen, E. K., Torske, T., Gjevik, E., Naerland, T.,	2019	Individual Characteristics of Students with Au-	ERIC	Autismin kirjolla olevilla oppilailla on erityispiirteitä liittyen koulunkäyntihaluttomuteen (SRB), kuten he ovat vähemmän sosiaalisesti

	Pripp, A. H., & Diseth, T. H.		tism Spectrum Disorders and School Refusal Behavior.		motivoituneita, heillä on puutteita tehtävien tai toimintojen aloittamisessa ja ideoiden tai ongelmanratkaisustrategioiden luomisessa sekä heillä on enemmän vetäytyvyyttä ja masennusoireita. Näiden yksilöllinen arviointi voi auttaa ammattilaisia tarjoamaan räätälöityjä interventioita oppilaille.
13	Ekstrand, B.	2015	What It Takes to Keep Children in School: A Research Review	ERIC	Tarve muuttaa näkökulmaa yksilöllisiin ominaisuuksiin keskittymisestä koulun ja yhteisön vastuuseen luvattomien poissaolojen ehkäisemisessä. Katsauksessa korostetaan houkuttelevan oppimiskontekstin, hallittavissa olevan työmäärän, korkeiden suoritusvaatimusten ja opettajien, joilla on korkeat odotukset, merkitystä koulunkäynnin edistämässä